

OCENA ZASOBÓW
POMOCY SPOŁECZNEJ
W OPARCIU O ANALIZĘ
SYTUACJI SPOŁECZNEJ
I DEMOGRAFICZNEJ

WOJEWÓDZTWA
MAZOWIECKIEGO

ZA 2023 ROK

Łączymy

Aktywizujemy

Wspieramy

Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej

ul. Grzybowska 80/82

00-844 Warszawa

tel.: 22 376 85 00

e-mail: mcps@mcps.com.pl

Dokument wytworzono w okresie marzec–maj 2024 r.

Opracowanie: Biuro Badań Społecznych

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	4
Wstęp	5
Rozdział I Informacje ogólne.....	8
I. Województwo mazowieckie w liczbach	8
II. Sytuacja społeczno-gospodarcza województwa	11
Rozdział II Zasoby pomocy społecznej.....	17
I. Infrastruktura społeczna w gminach.....	17
II. Dane o osobach i rodzinach korzystających z pomocy społecznej	18
1. Świadczenia pieniężne	23
2. Świadczenia niepieniężne (w tym usługi pomocy społecznej).....	24
3. Inne rodzaje pomocy.....	26
4. Wsparcie rodzin i system pieczy zastępczej.....	28
5. Kadra jednostek pomocy społecznej.....	30
6. Środki finansowe	32
III. Zasoby instytucjonalne pomocy społecznej.....	34
1. Domy pomocy społecznej	34
2. Środowiskowe domy samopomocy	35
3. Dzielne domy pomocy.....	36
4. Ośrodki interwencji kryzysowej	37
5. Mieszkania treningowe i wspomagane.....	38
6. Placówki opiekuńczo-wychowawcze	39
7. Centra i kluby integracji społecznej	40
8. Zakład aktywności zawodowej.....	41
Rozdział III Wnioski i rekomendacje.....	42
I. W zakresie demografii.....	43
II. W zakresie pomocy społecznej	45
1. W zakresie świadczeń pomocy społecznej.....	45
2. W zakresie powodów udzielania pomocy i wsparcia.....	47
3. W zakresie kadry pomocy społecznej	50
III. W zakresie wsparcia dziecka i rodziny	52
1. Usługi pieczy zastępczej	52
2. Kadra pieczy zastępczej.....	54
Rozdział IV Karty regionów	56

WYKAZ SKRÓTÓW

CAS	Centralna Aplikacja Statystyczna
CeSAR	Centralny System Analityczno-Raportowy
CIS	centrum integracji społecznej
CUS	centrum usług społecznych
DPS	dom pomocy społecznej
DDP	dzienny dom pomocy
EFTA	Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu
GUS	Główny Urząd Statystyczny
KIS	klub integracji społecznej
MCPS	Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej
MRiPS	Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej
NGO	Non-Governmental Organization (pol. organizacja pozarządowa)
NUTS	Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques (pol. klasyfikacja jednostek terytorialnych do celów statystycznych)
OIK	ośrodek interwencji kryzysowej
ONZ	Organizacja Narodów Zjednoczonych
OPS	ośrodek pomocy społecznej
PCPR	powiatowe centrum pomocy rodzinie
POW	placówka opiekuńczo-wychowawcza
PKB	Produkt Krajowy Brutto
REGON	Krajowy Rejestr Urzędowy Podmiotów Gospodarki Narodowej
ŚDS	środowiskowy dom samopomocy
UE	Unia Europejska
ZAZ	zakład aktywności zawodowej
ZUS	Zakład Ubezpieczeń Społecznych

W roku wyborów do Parlamentu Europejskiego, jeszcze dobitniej niż w ubiegłych kilku latach uświadamiamy sobie, że sprawniejsza i trwalsza polityka społeczna to silniejsza Polska i lepsza Europa. To również nowocześniejsze, efektywniej zarządzane w obszarze zagadnień socjalnych, przystępniejsze i bardziej otwarte na problemy wszystkich grup społecznych Mazowsze.

Zdolność do zapewnienia trwałych i zrównoważonych usług społecznych ma wpływ na możliwość sprostania pilnym wyzwaniom społecznym, przed którymi stoimy dziś w wymiarze europejskim, krajowym i regionalnym. Niezależnie od tego, czy chodzi o ocenę ubóstwa, w tym ubóstwa energetycznego na Mazowszu, skalę wykluczenia społecznego w wielkich aglomeracjach miejskich, kryzys migracyjny w wyniku wojny w Ukrainie, czy też migracje z krajów trzecich do Włoch i Grecji, poruszamy się w spektrum problemów aktualnych dla wszystkich krajów Wspólnoty. Skutki pandemii Covid-19, czy też wzrost popytu na usługi w wyniku rozwoju, ale i starzenia się naszych społeczeństw odczuwamy podobnie, niezależnie od kraju i umiejscowienia na regionalnej mapie Europy.

Wypracowanie przez Parlament Europejski w 2017 roku dokumentu pn. Filary Spraw Socjalnych wraz z towarzyszącymi mu inicjatywami oraz zwiększonymi inwestycjami, jak w szczególności Europejski Fundusz Społeczny Plus, w ramach którego co najmniej 25% środków przeznaczono na integrację społeczną, to niektóre ze sposobów, w jakie Unia Europejska próbowała reagować na te wyzwania. Dodatkowo w odpowiedzi na kryzys, który wystąpił w następstwie pandemii Covid-19, odnotowano znaczne inwestycje w środki mające pomóc państwom członkowskim UE w odbudowie i zwiększeniu ich odporności na zagrożenia ekonomiczne. To z kolei pomogło złagodzić najgorsze skutki kryzysu społecznego oraz zapewniło obywatelom opiekę i różnorodne wsparcie, którego potrzebowali.

Samorząd Województwa Mazowieckiego w roku 2023 w oczekiwaniu na udostępnienie środków unijnych z Krajowego Planu Odbudowy, a także pozyskanie finansowania projektów z europejskich funduszy celowych, realizował zadania w zakresie polityki społecznej w oparciu o środki własne. Jednocześnie przygotowano szereg analiz, opracowań i programów działań przeznaczonych do implementacji, między innymi z wykorzystaniem środków z Funduszy Europejskich dla Rozwoju Społecznego na lata 2021–2027. Przy udziale Mazowieckiego Centrum Polityki Społecznej powstało w ostatnim czasie wiele kluczowych dokumentów kierunkowych związanych z wdrażaniem założeń Strategii Polityki Społecznej Województwa Mazowieckiego na lata 2021–2030, takich jak:

- Wojewódzki program wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych w województwie mazowieckim na lata 2022–2025;
- Program Polityki Senioralnej Województwa Mazowieckiego na lata 2022–2026;
- Diagnoza przyczyn ubóstwa energetycznego w województwie mazowieckim. Raport końcowy z badań.

Zdobyte wiedza i doświadczenie, którymi dysponuje samorząd województwa mazowieckiego w zakresie kreowania polityki społecznej i programów pomocowych utwierdza w przekonaniu, że usługi społeczne odgrywają kluczową rolę w utrzymaniu włączenia społecznego i ochrony socjalnej w ramach realizowanych strategii. Ich efektywność zależy od takich czynników jak odpowiedni rodzaj inwestycji w zasoby materialne, przyjęte ramy jakości usług oraz model opieki oparty na społeczności lokalnej. Zasadnicze znaczenie ma także inwestowanie w rozwój personelu wykonawczego, jego szkolenie i właściwe wynagradzanie.

Zarysowany w roku 2023 program stworzenia lokalnych planów deinstytucjonalizacji usług społecznych w każdej gminie i powiecie województwa mazowieckiego wpisuje się w scenariusz przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki środowiskowej i domowej. Ta docelowa transformacja modelu pomocy społecznej na Mazowszu jest niezbędna, aby służby socjalne mogły lepiej reagować na potrzeby mieszkańców oraz umożliwić uczestnictwo w życiu społecznym i przejściu kontroli nad własnym życiem osobom zagrożonym różnym formom wykluczenia społecznego. Punktem wyjścia do tworzenia lokalnych planów deinstytucjonalizacji usług społecznych w województwie mazowieckim będzie opracowanie w bieżącym roku diagnozy lokalnych zasobów i potrzeb w zakresie usług społecznych na Mazowszu, która opíše stan zastany również w obszarze zasobów pomocy społecznej.

W tym kontekście przekazujemy do informacji władz samorządowych województwa mazowieckiego ocenę zasobów pomocy społecznej w oparciu o analizę sytuacji społecznej i demograficznej Województwa Mazowieckiego za 2023 rok (dalej: „Ocena zasobów pomocy społecznej” lub „OZPS”), opracowaną przez Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej w formie wojewódzkiego raportu zbiorczego wraz z rekomendacjami. Dane do sporządzenia dokumentu zostały zebrane przy pomocy jednolitego w skali całego kraju formularza umieszczonego w systemie informatycznym Centralnej Aplikacji Statystycznej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Dane zebrane w formularzach Oceny zasobów pomocy społecznej posłużyły do sporządzenia raportu, który zawiera:

- dane liczbowe opisujące demografię, rynek pracy, osoby korzystające z pomocy społecznej, przyznane zasiłki i świadczenia pomocy społecznej
- opis wybranych usług świadczonych w ramach aktywnej integracji i systemu wsparcia rodziny
- charakterystykę instytucji pomocy społecznej
- koszty prowadzenia i utrzymania zasobów pomocy społecznej.

Podobnie jak w roku ubiegłym, dokument opisujący mazowiecką pomoc społeczną za 2023 rok został przygotowany z podziałem na dwie odrębne jednostki statystyczne – region mazowiecki regionalny i region warszawski stołeczny.

W ostatniej części opracowania umieszczone zostały wnioski i rekomendacje, tzw. karty regionów, zawierające wybrane dane o pomocy społecznej w układzie regionalnym oraz mapy obrazujące rozmieszczenie jednostek pomocy i aktywnej integracji na terenie województwa mazowieckiego.

Ocena zasobów pomocy społecznej jest dla samorządów terytorialnych nie tylko materiałem ułatwiającym planowanie budżetu w zakresie pomocy społecznej na kolejny rok, ale także ważnym źródłem wiedzy na temat zasobów i deficytów społeczności lokalnych w zakresie spraw społecznych. Jest także dokumentem ułatwiającym gminom i powiatom przygotowanie i wytyczanie kierunków rozwoju działań pomocowych, aktywizujących oraz usług społecznych. Zebrane w ramach Oceny zasobów pomocy społecznej dane wykorzystywane będą:

- w procesie monitorowania Strategii Polityki Społecznej Województwa Mazowieckiego na lata 2021–2030
- w procesie opracowywania strategii rozwiązywania problemów społecznych i przygotowywania programów pomocowych przez gminy, powiaty i organizacje pozarządowe
- do diagnozy potrzeb w zakresie usług społecznych, niezbędnej do sformułowania koncepcji utworzenia centrum usług społecznych na terenie gminy oraz opracowania lokalnych planów deinstytucjonalizacji usług społecznych.

ROZDZIAŁ I

INFORMACJE OGÓLNE

I. Województwo mazowieckie w liczbach

Województwo mazowieckie położone jest w środkowo-wschodniej części Polski i graniczy z 6 województwami: na zachodzie z łódzkim i kujawsko-pomorskim, na północy z warmińsko-mazurskim, na wschodzie z podlaskim i lubelskim, na południu ze świętokrzyskim. Mazowsze jest największym regionem w kraju, zarówno pod względem zajmowanego obszaru, jak i liczby mieszkańców. Zajmuje powierzchnię 35 559 km² (11,3% powierzchni kraju). Wg stanu na 31 grudnia 2023 r. na Mazowszu mieszkało 5 510,6 tys. osób, tj. 14,6% ludności Polski. Gęstość zaludnienia na 1 km² wynosiła 155 osób. W miastach mieszkało ponad 64,6% ludności województwa.

Na Mazowszu, zgodnie z podziałem administracyjnym, wyodrębnionych jest 314 gmin (w tym: 35 miejskich, 64 miejsko-wiejskich i 215 wiejskich), wśród których jest 5 miast na prawach powiatu: Warszawa, Ostrołęka, Płock, Radom i Siedlce.

W województwie mazowieckim wydzielono administracyjnie 37 powiatów ziemskich (wraz z gminami):

- białobrzegi (6 gmin)
- ciechanowski (9 gmin)
- garwoliński (14 gmin)
- gostyniński (5 gmin)
- grodziski (6 gmin)
- grójecki (10 gmin)
- kozienicki (7 gmin)
- legionowski (5 gmin)
- lipski (6 gmin)
- łosicki (6 gmin)
- makowski (10 gmin)
- miński (13 gmin)
- mławski (10 gmin)
- nowodworski (6 gmin)
- ostrołęcki (11 gmin)
- ostrowski (11 gmin)
- otwocki (8 gmin)
- piaseczyński (6 gmin)
- płocki (15 gmin)
- płoński (12 gmin)
- pruszkowski (6 gmin)
- przasnyski (7 gmin)
- przysuski (8 gmin)
- pułtuski (7 gmin)
- radomski (13 gmin)
- siedlecki (13 gmin)
- sierpecki (7 gmin)
- sochaczewski (8 gmin)
- sokołowski (9 gmin)
- szydłowiecki (5 gmin)
- warszawski zachodni (7 gmin)
- węgrowski (9 gmin)
- wołomiński (12 gmin)
- wyszkowski (6 gmin)
- zwoleński (5 gmin)
- żuromiński (6 gmin)
- żyrardowski (5 gmin).

Zgodnie z obowiązującą od 1 stycznia 2018 r. klasyfikacją NUTS 2016, województwo mazowieckie jest podzielone na dwie odrębne jednostki statystyczne poziomu NUTS 2. Pierwszą z nich stanowi region warszawski stołeczny, w którego skład wchodzi trzy podregiony:

- m.st. Warszawa
- warszawski wschodni (obejmujący powiaty: legionowski, miński, otwocki i wołomiński)
- warszawski zachodni (obejmujący powiaty: grodziski, nowodworski, piaseczyński, pruszkowski i warszawski zachodni).

Drugą jednostką jest region mazowiecki regionalny, obejmujący pozostałą część województwa mazowieckiego, w skład którego wchodzi sześć podregionów:

- ciechanowski (obejmujący powiaty: ciechanowski, mławski, płoński, pułtuski, żuromiński)

- ostrołęcki (obejmujący powiaty: makowski, ostrołęcki, ostrowski, przasnyski, wyszkowski i m. Ostrołęka)
- plocki (obejmujący powiaty: gostyński, plocki, sierpecki i m. Płock)
- radomski (obejmujący powiaty: białobrzeski, kozienicki, lipski, przysuski, radomski, szydłowiecki, zwoleński i m. Radom)
- siedlecki (obejmujący powiaty: garwoliński, łosicki, siedlecki, sokołowski, węgrowski i m. Siedlce)
- żyrardowski (obejmujący powiaty: grójecki, sochaczewski, żyrardowski).

W związku z powyższym liczba jednostek statystycznych poziomu NUTS 2 w Polsce nie jest zgodna z podziałem administracyjnym i wynosi nie 16 a 17. Do czasu wprowadzenia klasyfikacji NUTS 2016 administracyjne województwa były równorzędne „regionom”, czyli jednostkom statystycznym z poziomu NUTS 2. Obecnie, zgodnie z klasyfikacją, całe województwo mazowieckie jest makroregionem (czyli jednostką z poziomu NUTS 1), natomiast wydzielone dwie części nazywane są na potrzeby statystyczne regionami.

II. Sytuacja społeczno-gospodarcza województwa¹

W tej części raportu przedstawiony jest zestaw informacji analitycznych za lata 2022–2023 charakteryzujących takie aspekty życia społeczno-gospodarczego naszego województwa, jak:

- zmiany demograficzne na Mazowszu
- sytuację na rynku pracy, przeciętne wynagrodzenia
- emerytury i renty
- sytuację służby zdrowia
- podsumowanie systemu edukacji i instytucji kultury
- informacje o stanie gospodarki.

MIESZKAŃCY MAZOWSZA

Wzrost liczby ludności województwa mazowieckiego notowany w latach 2015–2019 był wynikiem korzystnych tendencji w zakresie ruchu migracyjnego i naturalnego. Wówczas w każdym roku obserwacji rejestrowano więcej zameldowań na pobyt stały niż wymeldowań, ponadto liczba urodzeń przewyższała liczbę zgonów. Mieszkańców zyskały zarówno miasta, jak i wsie. Pomimo, że w 2020 r. liczba zgonów była wyższa od liczby urodzeń żywych, odnotowano wzrost liczby ludności dzięki dodatniemu saldu migracji. Od 2021 r. notowano spadek liczby mieszkańców województwa mazowieckiego. W 2023 r. zmniejszyła się liczba mieszkańców miast, natomiast wzrosła liczba mieszkańców wsi. Przyrost/ubytok ludności był bardzo zróżnicowany terytorialnie. Przybywało mieszkańców w obszarze metropolitalnym Warszawy i strefach podmiejskich dużych miast, a ubywało w miastach subregionalnych i powiatach usytuowanych na krańcach województwa.

2022		2023
5510,6 tys.	Roczny ubytek ludności wyniósł 85 osób	5510,5 tys.
3562,9 tys.	Liczba mieszkańców miast zmniejszyła się o 0,6 tys. osób	3562,3 tys.
1947,7 tys.	Wzrost liczby mieszkańców wsi wyniósł 0,5 tys. osób	1948,3 tys.
1862 tys.	O 0,4 tys. osób zmalała liczba mieszkańców m. st. Warszawy	1862 tys.
155	Gęstość zaludnienia na 1km ² utrzymała się	155
2,05‰	Wzrósł współczynnik salda migracji wew. i zagranicznych	2,33‰
-2,24‰	Współczynnik przyrostu naturalnego zmniejszył się	-2,35‰
9,12‰	Zanotowano spadek liczby urodzeń żywych na 1000 ludności	8,15‰
11,36‰	Zmalała również liczba zgonów	10,5‰

¹ Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa mazowieckiego 2024, Urząd Statystyczny w Warszawie, maj 2024 r.

STRUKTURA LUDNOŚCI WG PŁCI

W populacji województwa mazowieckiego jest nieznacznie więcej kobiet niż mężczyzn. Przewaga pań zauważalna jest szczególnie w starszych rocznikach. W młodszych – do 26 roku życia – dominują panowie.

2022		2023
52/48(%)	Utrzymuje się relacja liczby kobiet do mężczyzn	52/48(%)
71,6/80	Wzrosła przeciętna długość życia mężczyzny/kobiety	73,8/81,5
109	Na tym samym poziomie pozostał współczynnik feminizacji (liczba kobiet na 100 mężczyzn ogółem)	109
95	Współczynnik ten utrzymuje się również w grupie osób do 26 roku życia	95
250	Podobnie z liczbą kobiet na 100 mężczyzn w grupie 85+	250

STRUKTURA LUDNOŚCI WG WIEKU

Z każdym rokiem ludność województwa mazowieckiego (także kraju) nieznacznie się starzeje. Nieprzerwanie obserwowany jest wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym, co jest rezultatem m.in. zasilania w kolejnych latach tej grupy wieku przez roczniki osób urodzonych w wyżym demograficznym lat 50. XX wieku. Liczba dzieci i młodzieży w wieku 0–17 lat (w wieku przedprodukcyjnym) stopniowo wzrastała, jak również udział tej grupy w ogólnej liczbie ludności (z 18,6% w 2015 r. do 19,3% w 2023 r.). Niestety od 2020 roku obserwowane jest wyhamowanie tej tendencji, a w 2023 roku zanotowano pierwszy spadek w omawianej grupie wiekowej. Wszystko to świadczy o postępującym z roku na rok procesie starzenia demograficznego ludności województwa.

2022		2023
1,069,8 tys.	O 6,6 tys. zmalała populacja osób młodych (0–17)	1,063,2 tys.
3,236 mln	Podobnie liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym	3,227 mln
1,205 mln	Grupa osób w wieku poprodukcyjnym powiększyła się	1,220 mln.
18,8%	Wskaźnik starości (udział osób 65+ w populacji) wzrósł	19,2%
115	Również liczba osób starszych przypadająca na 100 dzieci w wieku 0–14 lat zwiększyła się	119
12%	Zmalał wskaźnik starzenia podwójnego (osoby 85+ w populacji 65+)	11,9%
13	Współczynnik wsparcia międzypokoleniowego (osoby 85+ na 100 osób w wieku 50–64) utrzymuje się na jednakowym poziomie	13
41,3 lata	Mediana wieku mieszkańców Mazowsza wzrosła	41,7 lat

RYNEK PRACY, WYNAGRODZENIA I ŚWIADCZENIA SPOŁECZNE

W stosunku do 2022 r. odnotowano spadek zarówno stopy bezrobocia, jak i liczby zarejestrowanych bezrobotnych. Do powiatowych urzędów pracy województwa mazowieckiego w 2023 r. zgłoszono więcej ofert zatrudnienia niż w roku poprzednim. Wyniki Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności przeprowadzonego w 4 kwartale 2023 r. wskazują, że w porównaniu z analogicznym okresem poprzedniego roku więcej było osób pracujących, zwiększył się wskaźnik zatrudnienia i zmniejszyło się obciążenie osób pracujących osobami niepracującymi. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w województwie mazowieckim są wyższe niż średnio w kraju, jednak przewaga ta z roku na rok nieznacznie maleje. W 2023 r. utrzymał się wzrost w skali roku przeciętnej liczby świadczeniobiorców ZUS i spadek liczby emerytów i rencistów pobierających świadczenia z rolniczego systemu ubezpieczeń; ogólna liczba osób pobierających świadczenia emerytalne i rentowe, po dwóch latach nieznacznych spadków, wzrosła w porównaniu z rokiem poprzednim. Emerytury i renty z roku na rok rosną, przy czym w 2023 r. świadczenia wypłacane przez ZUS rosły wolniej niż wypłacane rolnikom indywidualnym. Wzrost wysokości świadczeń pobieranych zarówno przez beneficjentów ZUS, jak i przez rolników indywidualnych w mazowieckim był większy niż w kraju.

2022		2023
2,75 mln	Liczba osób pracujących zawodowo zwiększyła się	2,78 mln
1,64 mln	Zmalała liczba osób biernych zawodowo	1,63 mln
61,7%	Wskaźnik zatrudnienia jest najwyższy w kraju i dalej rośnie	62%
116,5 tys.	Zmalała liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w PUP	110,5 tys.
4,2%	Stopa bezrobocia w porównaniu z rokiem poprzednim spadła	4,1%
1,4%	Najniższa jej wartość utrzymuje się w Warszawie	1,4%
25,1%	Najwyższa (choć spadła), po raz kolejny, obserwowana jest w powiecie szydłowieckim	24,2%
7699,78	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw sukcesywnie wzrasta (zł)	8552,31
2922,54/ 1480,49	Podobnie przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych oraz rolników indywidualnych (zł)	3436,3/ 1830,22

WARUNKI MIESZKANIOWE

Z roku na rok systematycznie przybywa mieszkań w zasobach mieszkaniowych (nieco szybciej w miastach niż na wsi). Poprawiają się warunki mieszkaniowe ludności: zmniejsza się przeciętna liczba osób w mieszkaniu, a rośnie zarówno przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania, jak i powierzchnia przypadająca na 1 osobę.

2021		2022
2,44 mln	Wzrósł o 1,6% całkowity zasób nieruchomości mieszkalnych	2,48 mln
3,65	Przeciętna liczba izb w mieszkaniu pozostała bez zmian	3,65
73,7	Przy nieznacznym wzroście powierzchni użytkowej (w m ²)	73,9
2,26	Konsekwentnie spada średnia liczba osób na 1 mieszkanie	2,22

GOSPODARKA

Produkt krajowy brutto w województwie mazowieckim w 2022 r. (według wstępnego szacunku) był znacznie wyższy niż rok wcześniej. Od 2015 r. wzrosła relacja PKB na 1 mieszkańca według parytetu siły nabywczej do średniej unijnej. W latach 2015–2021 nieznacznie pogorszył się wskaźnik dyspersji PKB na 1 mieszkańca na poziomie podregionów. Wzrosła natomiast wydajność pracy. W 2023 r. utrzymał się wzrost w skali roku liczby podmiotów gospodarki narodowej. Po najwyższym wzroście w 2019 r., w analizowanym roku wskaźnik liczby podmiotów był na poziomie 4,4% (bez zmian w stosunku do roku poprzedniego).

2021		2022
596 mld	Wzrosła wartość produktu krajowego brutto (ceny bieżące, zł)	704,3 mld
111,2	Jego dynamika w stosunku do roku poprzedniego zwiększyła się	118,6
108,1 tys.	W przeliczeniu na 1 mieszkańca, PKB wzrosło o 18,6% (zł)	127,8 tys.
45,2 tys.	Kolejny rok z rzędu najniższą jego wartość zaobserwować można w powiecie radomskim, jednak w zestawieniu z rokiem poprzednim jego wartość urosła (zł)	49,1 tys.
173,9 tys.	Najwyższy poziom wskaźnika PKB występuje w Warszawie (zł)	191,3 tys.

2022		2023
968,7 tys.	Liczba podmiotów gospodarki narodowej wzrosła o 4,4%	1,01 mln
78,7 tys.	Zarejestrowano ich o 2,6% więcej w rejestrze REGON	80,7 tys.
38,1 tys.	Wyrejestrowanych podmiotów również przybyło (o 1,5%)	38,7 tys.

OCHRONA ZDROWIA

W 2022 r. w porównaniu z rokiem poprzednim zwiększyła się liczba podmiotów ambulatoryjnej opieki zdrowotnej, a także liczba udzielonych w nich porad. Liczba szpitali ogólnych nieznacznie zmniejszyła się, a wykorzystanie łóżek było wyższe. Zmniejszyła się liczba lekarzy, lekarzy dentyków, farmaceutów i diagnostów laboratoryjnych, a zwiększyła się liczba pielęgniarek i położnych oraz fizjoterapeutów. Odnotowano wzrost liczby wyjazdów zespołów ratownictwa medycznego na miejsce zdarzenia, a także liczby osób, którym udzielono pomocy medycznej.

2021		2022
43	Liczba lekarzy na 10 tys. mieszkańców utrzymała się	43
3463	Wzrosła liczba podmiotów ambulatoryjnej opieki zdrowotnej (głównie przychodni – o 175)	3638
1592	Zmalała liczba ludności przypadająca na 1 podmiot	1515
51,1 mln	W 2022 r. zwiększyła się liczba udzielonych porad	54,1 mln
9,2	W przeliczeniu na 1 mieszkańca wzrost ten wyniósł 0,5 porady	9,7
118	Zmalała liczba szpitali ogólnych	115
25,1 tys.	Jak również liczba dostępnych łóżek	23,7 tys.
930,8 tys.	Zwiększyła się liczba hospitalizacji	1,02 mln
202	Liczba zespołów ratownictwa nieznacznie wzrosła	203
530,6 tys.	Zmalała natomiast doraźna pomoc medyczna udzielana w izbach przyjęć lub SOR	529,9 tys.
511,7 mln	Zauważalnie powiększyły się wydatki na opiekę zdrowotną (zł)	568,5 mln
92,81	W przeliczeniu na 1 mieszkańca wzrost ten wyniósł 10,34 zł	103,15

KULTURA I EDUKACJA

W 2022 r. w porównaniu z rokiem poprzednim zwiększyła się liczba czytelników bibliotek publicznych, widzów w kinach stałych, widzów i słuchaczy w teatrach i instytucjach muzycznych, zwiedzających muzea oraz liczba uczestników imprez w centrach, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach. Zmniejszyła się natomiast liczba zwiedzających galerie i salony sztuki. Rok szkolny 2022/23 był kolejnym, w którym odnotowano wzrost liczby dzieci uczestniczących w wychowaniu przedszkolnym, wzrósł również wskaźnik upowszechniania edukacji przedszkolnej wśród dzieci w wieku 3–6 lat w stosunku do roku poprzedniego. W liceach ogólnokształcących, cieszących się największą popularnością wśród młodzieży, kształciła się ponad połowa uczniów szkół ponadpodstawowych. W porównaniu z rokiem akademickim 2021/22 wzrosła liczba studentów na mazowieckich uczelniach. Udział osób z wykształceniem wyższym w populacji osób w wieku 15–89 lat wzrósł w stosunku do 2021 r. oraz w porównaniu z rokiem poprzednim.

2021		2022
1035	Nieznacznie spadła liczba placówek bibliotecznych	1030
244	Odwrotnie w przypadku l. centrów, domów i ośrodków kultury	249
81	Wzrost dotyczył również liczby kin	83
143	Spadki odnotowano w przypadku muzeów i ich oddziałów	140
36	Liczba teatrów utrzymała się na tym samym poziomie	36
49	Galerie i salony sztuki zanotowały wzrost	52
1164,2 mln	Wydatki samorządów na kulturę zostały zwiększone (zł)	1387,1 mln
2022		2023
3687	Wzrosła liczba placówek wychowania przedszkolnego	3695
239,4 tys.	Jak również liczba dzieci do nich uczęszczających	250,3 tys.
1911	Spadła o 6 liczba szkół podstawowych	1905
483,1 tys.	Przy jednoczesnym wzroście l. dzieci i młodzieży uczących się	494 tys.
928	Zwiększyła się liczba szkół ponadpodstawowych	952
230,1 tys.	Oraz uczniów partycypujących w zajęciach	252 tys.
89	Liczba uczelni zmalała w stosunku do roku poprzedniego	81
264,2 tys.	Wzrosło natomiast grono studentów	274,6 tys.
36,2%	Zwiększył się udział os. z wyższym wykształceniem w populacji	41,2%
15,1 mld	Samorzady poniosły więcej wydatków na edukację (zł)	16,7 mld

ORGANIZACJE POZARZĄDOWE I SPOŁECZNE

W województwie mazowieckim w porównaniu z rokiem poprzednim odnotowano wzrost (o 6,8%) łącznej liczby zarejestrowanych w bazie REGON fundacji oraz stowarzyszeń i organizacji społecznych. Udział w stosunku do ogółu tego typu podmiotów w kraju wyniósł 17,6%, co uplasowało województwo na 1. miejscu.

2022		2023
28,4 tys.	Wzrosła liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON	30,3 tys.
10 138	Liczebność fundacji zwiększyła się o 8,8%	11 029
18 221	Powiększyła się również zbiorowość stowarzyszeń i org. społ.	19 262
85	Najwyższy wskaźnik liczby podmiotów na 10 tys. ludności odnotowano w Warszawie	91
25	Najniższy w powiecie żuromińskim (kolejny rok)	26

ROZDZIAŁ II

ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ

I. Infrastruktura społeczna w gminach

Zgodnie z zapisami Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (art. 164) podstawową jednostką samorządu terytorialnego jest gmina. Zakres działania i zadania gminy określa ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. Do zakresu działania gminy należą wszystkie niezastrzeżone ustawami na rzecz innych podmiotów sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym. Zadaniem własnym gminy jest zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty w drodze świadczenia powszechnie dostępnych usług. Wypełnianie zadań gminy odbywa się na podstawie przepisów prawa i uchwał rady gminy oraz innych przepisów wewnętrznych jednostki samorządu terytorialnego. W ramach realizacji tej ustawowej zasady do kompetencji gminy należy m.in.: zarządzanie infrastrukturą (drogi, wodociągi, kanalizacja, transport itp.), w tym infrastrukturą społeczną (ochrona zdrowia, pomoc społeczna, oświata, kultura i rekreacja). Infrastruktura społeczna jest określana jako zespół instytucji i usług zaspokajających w zorganizowany sposób ludzkie potrzeby w dziedzinie prawa, bezpieczeństwa, kształcenia, oświaty, kultury, pomocy społecznej, służby zdrowia i budownictwa mieszkaniowego.

Jeżeli nie jest to wyraźnie zaznaczone, to dane w obecnym rozdziale przedstawiają wartości za rok **2023** oraz porównanie z rokiem **2022**. Informacje zebrane zostały przy pomocy formularzy OZPS w systemie CAS MRPiPS, a także wykorzystano sprawozdania resortowe gromadzone w systemie CeSAR MRPiPS.

Mieszkania komunalne
w zasobach gmin

120 258

120 478

-0,2%

Wnioski złożone na
mieszkanie komunalne

10 148

10 075

0,7%

Liczba lokali
społecznych

12 622

12 782

-1,3%

Oczekujące na lokal socjalny

4634

5134

-9,7%

Żłobki i kluby dziecięce

bd.

929

Dzieci w żłobkach i klubach dziecięcych

bd.

50 008

Liczba klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów

770

681

13,1%

Kluby seniora, działające na terenie gminy, zajmujące się rozwojem życia kulturalnego, oświatowego, towarzyskiego i rekreacyjnego osób starszych, w tym także niesformalizowane miejsca spotkań, jednak z wykluczeniem uniwersytetów trzeciego wieku.

II. Dane o osobach i rodzinach korzystających z pomocy społecznej²

Pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej (minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, wojewodowie) i samorządowej (marszałkowie województw, starostowie na poziomie powiatów oraz wójtowie, burmistrzowie (prezydenci miast) na poziomie gmin. Organy te realizując zadania pomocy społecznej współpracują, na zasadzie partnerstwa, z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi.

Osoby, którym udzielono pomocy i wsparcia

267 447

277 138

-3,5%

142 425

153 060

-6,9%

Region Mazowiecki
Regionalny

125 022

124 078

0,8%

Region Warszawski
Stołeczny

² Informacje opisowe zaprezentowane w poniższym rozdziale pochodzą ze strony MRPiPS (<https://www.gov.pl/web/rodzina>; dostęp 6 czerwca 2021 r.) oraz prezentują podsumowanie przepisów ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2023 r. poz. 901, z późn. zm.), o ile nie jest wskazane inaczej.

Osoby, którym przyznano świadczenie

112 241

-2,7%

115 386

61 494

-2,3%

62 950

Region Mazowiecki
Regionalny

50 747

-3,2%

52 436

Region Warszawski
Stołeczny

Pomoc społeczna **wspiera** osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia **niezbędnych** potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Zadaniem pomocy społecznej jest także zapobieganie trudnym sytuacjom życiowym przez podejmowanie działań zmierzających do życiowego **usamodzielnienia** osób i rodzin oraz ich **integracji** ze środowiskiem.

Świadczenie pieniężne
przyznano

66 057 os.

-5,2%

69 680

Świadczenie
niepieniężne przyznano

56 054 os.

-0,3%

56 233

Pracą socjalną objęto

96 115 rodz.

-0,9%

96 972

Prawo do świadczeń z pomocy społecznej, jeżeli umowy międzynarodowe nie stanowią inaczej, przysługuje:

- osobom posiadającym obywatelstwo polskie mającym miejsce zamieszkania i przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej
- cudzoziemcom mającym miejsce zamieszkania i przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (na pobyt stały, czasowy, tolerowany i jako uchodźcy)
- mającym miejsce zamieszkania i przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej obywatelom państw członkowskich Unii Europejskiej, EFTA lub Konfederacji Szwajcarskiej posiadającym prawo pobytu (w tym stałego).

Osoba lub rodzina ubiegająca się o pomoc społeczną może zgłosić się do ośrodka pomocy społecznej w miejscu zamieszkania (ośrodki znajdują się w każdej gminie). Decyzje o przyznaniu lub odmowie przyznania pomocy wymagają uprzednio przeprowadzenia przez pracownika socjalnego rodzinnego wywiadu środowiskowego. Decyzje w sprawach świadczeń pomocy społecznej wydawane są w formie decyzji administracyjnej. Od każdej decyzji służy prawo odwołania.

Prawo do świadczeń **pieniężnych** przysługuje osobom i rodzinom, których posiadane dochody nie przekraczają **kryteriów dochodowych** ustalonych w oparciu o próg interwencji socjalnej. Od dnia 1 stycznia 2022 r. kryterium to wynosi: dla osoby samotnie gospodarującej do kwoty 776 zł, dla osoby w rodzinie – 600 zł.

Główne cele pomocy społecznej:

- wsparcie osób i rodzin w przezwyciężeniu trudnej sytuacji życiowej, doprowadzenie – w miarę możliwości – do ich życiowego usamodzielniania i umożliwienie im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka
- zapewnienie dochodu na poziomie interwencji socjalnej – dla osób nie posiadających dochodu lub o niskich dochodach, w wieku poprodukcyjnym i osobom niepełnosprawnym
- zapewnienie dochodu do wysokości poziomu interwencji socjalnej osobom i rodzinom o niskich dochodach, które wymagają okresowego wsparcia
- zapewnienie profesjonalnej pomocy rodzinom dotkniętym skutkami patologii społecznej, w tym przemocą w rodzinie
- integracja ze środowiskiem osób wykluczonych społecznie
- stworzenie sieci usług socjalnych adekwatnych do potrzeb w tym zakresie.

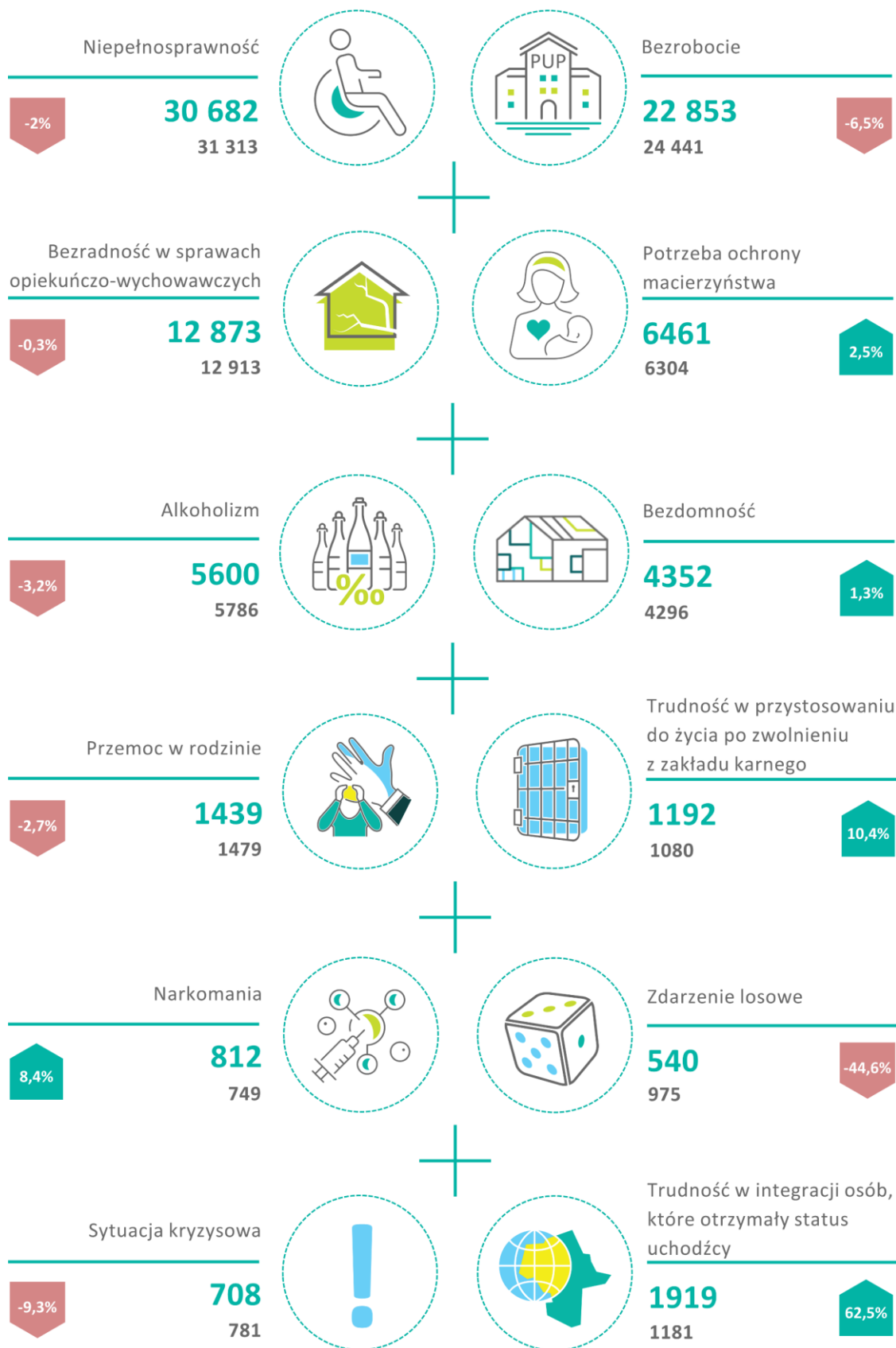
Pomoc społeczna **polega** w szczególności na:

- przyznawaniu i wypłacaniu świadczeń
- pracy socjalnej
- prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej
- analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej
- realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych
- rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

Pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom **z powodu:**

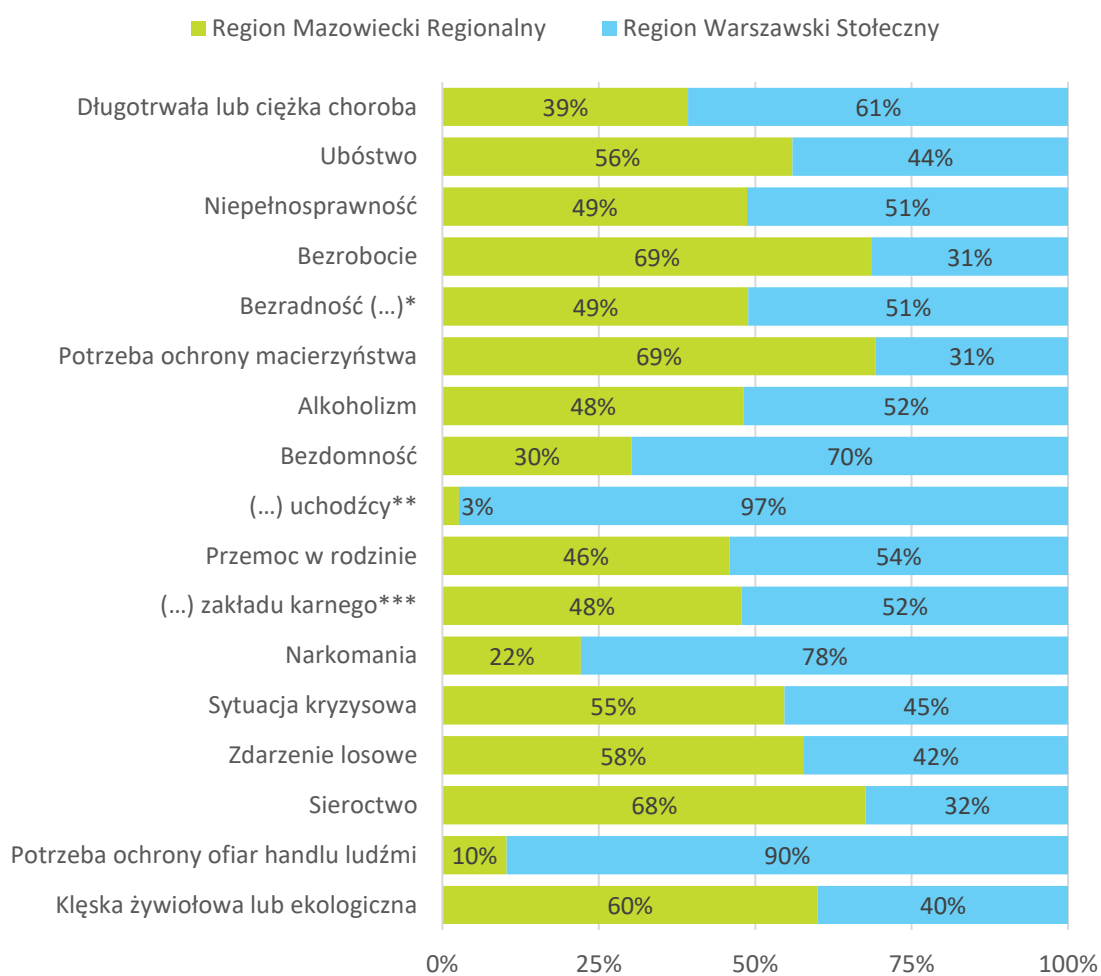
(liczba rodzin – porównanie roku 2023 do 2022)

Powody przyznania pomocy społecznej w 2023 r. – udział wg regionów

*Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, **trudność w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy, ***trudność w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego.

1. Świadczenia pieniężne

Osoby, którym udzielono świadczeń pieniężnych

66 057

69 680

-5,2%

33 714

35 969

-6,3%

32 343

33 711

-4,1%

Region Mazowiecki
Regionalny

Region Warszawski
Stołeczny

Zasiłek stały przysługuje:

- pełnoletniej osobie samotnie gospodarującej, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, jeżeli jej dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej
- pełnoletniej osobie pozostającej w rodzinie, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, jeżeli jej dochód, jak również dochód na osobę w rodzinie są niższe od kryterium dochodowego na osobę w rodzinie.

Zasiłki stałe
przyznano

20 835 os.

21 551

-3,3%

Zasiłki okresowe
przyznano

15 423 os.

16 105

-4,2%

Zasiłki celowe
przyznano

51 313 os.

55 122

-6,9%

Zasiłek okresowy przysługuje w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego:

- osobie samotnie gospodarującej, której dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej
- rodzinie, której dochód jest niższy od kryterium dochodowego rodziny.

Zasiłek celowy jest to świadczenie fakultatywne przyznawane na zaspokojenie niezbędnej potrzeby bytowej, a w szczególności na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, a także kosztów pogrzebu.

2. Świadczenia niepieniężne (w tym usługi pomocy społecznej)

Osoby, którym przyznano świadczenie niepieniężne

56 054

-0,3%

56 233

31 345

3,1%

30 392

Region Mazowiecki
Regionalny

24 709

-4,4%

25 841

Region Warszawski
Stołeczny

Osoba lub rodzina ma prawo do schronienia, posiłku i niezbędnego ubrania, jeżeli jest tego pozbawiona.

Pomoc doraźna albo okresowa w postaci jednego gorącego **posiłku** dziennie przysługuje osobie, która własnym staraniem nie może go sobie zapewnić. Pomoc tego rodzaju przyznana dzieciom i młodzieży w okresie nauki w szkole może być realizowana w formie zakupu posiłków. Osoba lub rodzina może otrzymać pomoc w formie rzeczowej w postaci produktów żywnościowych.

Posiłki
przyznano

38 850 os.

-0,2%

38 930

Schronienia
udzielono

2685 os.

-3,9%

2586

Odzież
otrzymało

10 os.

-11,1%

9

Udzielanie **schronienia** należy do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym i następuje przez przyznanie tymczasowego schronienia w noclegowni, schronisku dla osób bezdomnych albo schronisku dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi.

Przyznanie niezbędnego **ubrania** następuje przez dostarczenie osobie potrzebującej bielizny, odzieży i obuwia odpowiednich do jej indywidualnych właściwości oraz do pory roku.

Sprawienie **pogrzebu** jest zadaniem własnym gminy o charakterze obowiązkowym. Sprawienie pogrzebu odbywa się w sposób ustalony przez gminę, zgodnie z wyznaniem zmarłego.

W sprawieniu
pogrzebu wsparto

1003 rodz.
1181

-15,1%

Pobyt w DPS
dofinansowano

5837 os.
5660

3,1%

Z usług opiekuńczych
skorzystało

14 377 os.
14 144

1,6%

Osobie wymagającej całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącej samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, której nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, przysługuje prawo do umieszczenia w **domu pomocy społecznej**. Odpłatę za pobyt w DPS wnosi gmina, z której osoba została skierowana do domu pomocy społecznej – w wysokości różnicy między średnim kosztem utrzymania w domu pomocy społecznej a opłatami wnoszonymi przez mieszkańca i jego rodzinę.

Osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona, przysługuje pomoc w formie **usług opiekuńczych** lub specjalistycznych usług opiekuńczych. Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem. **Specjalistyczne usługi opiekuńcze** są to usługi dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym.

Ze specjalistycznych usług
dla os. z zaburzeniami psych.
skorzystało

1251 os.
1300

-3,8%

Z poradnictwa
specjalistycznego
skorzystało

16 186 rodz.
15 996

1,2%

Interwencji
kryzysowej poddano

2034 rodz.
2038

-0,2%

Specjalistyczne **usługi opiekuńcze** dla osób z **zaburzeniami psychicznymi** są szczególnym rodzajem wsparcia dostosowanym do specyficznych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia (np. uczenie i rozwijanie umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia, rehabilitację fizyczną i usprawnianie zaburzonych funkcji organizmu, pomoc mieszkaniową), świadczone przez osoby posiadające kwalifikacje do wykonywania zawodu m.in. pracownika socjalnego, psychologa, pedagoga, logopedy, terapeuty zajęciowego, pielęgniarki, asystenta osoby niepełnosprawnej, opiekunki środowiskowej, specjalisty w zakresie rehabilitacji medycznej czy fizjoterapeuty.

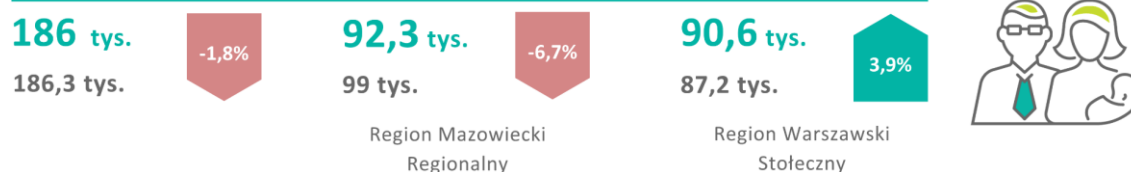
Poradnictwo specjalistyczne jest świadczone osobom i rodzinom, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych, bez względu na posiadany dochód. Poradnictwo **prawne** realizuje się przez udzielanie informacji o obowiązujących przepisach z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, zabezpieczenia społecznego, ochrony praw lokatorów. Poradnictwo **psychologiczne** realizuje się przez procesy diagnozowania, profilaktyki i terapii. Poradnictwo **rodzinne** obejmuje problemy funkcjonowania rodziny, w tym problemy opieki nad osobą niepełnosprawną, a także terapię rodzinną.

Interwencja kryzysowa stanowi zespół interdyscyplinarnych działań podejmowanych na rzecz osób i rodzin będących w stanie kryzysu, których celem jest przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie. Interwencją kryzysową obejmuje się osoby i rodziny bez względu na posiadany dochód, a w jej ramach udziela się natychmiastowej specjalistycznej pomocy psychologicznej. W sytuacjach uzasadnionych przysługuje schronienie na okres do 3 miesięcy. Matki z małoletnimi dziećmi oraz kobiety w ciąży dotknięte przemocą lub będące w innej sytuacji kryzysowej mogą w ramach wspomnianych działań znaleźć zakwaterowanie i wsparcie w przeznaczonych do takiej pomocy domach.

3. Inne rodzaje pomocy

Świadczenia rodzinne³ to grupa świadczeń, które przysługują zarówno na dzieci, jak i na innych pełnoletnich członków rodziny. Prawo do nich uzależnione jest – poza kilkoma wyjątkami – od spełnienia kryterium dochodowego.

Średnia liczba rodzin miesięcznie, otrzymująca świadczenia rodzinne

³ Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 323)

Wydatki na świadczenia rodzinne wyniosły (zł)

1,62 mld
1,52 mld

6,6%

861 mln
801,8 mln

7,4%

756 mln
714,9 mln

5,75%

Region Mazowiecki
Regionalny

Region Warszawski
Stołeczny

Świadczeniami rodzinnymi są:

- zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego
- jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka
- świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne i specjalny zasiłek opiekuńczy, zasiłek dla opiekuna
- świadczenie rodzicielskie.

Na składki na ubezpieczenie społeczne wydano (zł)

167,7 mln
136,8 mln

22,6%

Na składki na ubezpieczenie zdrowotne wydano (zł)

33,2 mln
26,3 mln

26%

Świadczenia z **funduszu alimentacyjnego** przyznawane są na warunkach określonych w ustawie z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2023 r. poz. 1993). Na podstawie przepisów tej ustawy realizowane jest wsparcie materialne dla osób uprawnionych do alimentów, które ich nie otrzymują z uwagi na bezskuteczność egzekucji. Wsparcie to realizowane jest poprzez przyznawanie świadczeń z funduszu alimentacyjnego dla osób spełniających kryteria ustawowe (np. kryterium dochodowe).

Liczba rodzin, w których pobierane jest świadczenie z funduszu alimentacyjnego

13,2 tys.
14,3 tys.

-8,3%

Kwota (zł) wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego wyniosła

118,6 mln
131,3 mln

-9,7%

Stan należności (zł) z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego

1,91 mld
1,86 mld

2,5%

Pomocą dla cudzoziemców ze statusem uchodźcy objęto

525 os.

472 os.

11,2%

Pomocą dla cudzoziemców z ochroną uzupełniającą objęto

2119 os.

953 os.

122%

Pomoc na likwidację barier architektonicznych otrzymało

3048 os.

2860 os.

6,6%

Funkcjonujący w Polsce system instytucji świadczących różnego rodzaju **wsparcie dla osób z niepełnosprawnościami** jest wieloszczeblowy i wielosektorowy. W pomocy społecznej, oprócz świadczeń dostępnych na poziomie gminy, osoby te mogą liczyć na dofinansowania oferowane przez powiatowe centra pomocy rodzinie, które obejmują m.in.:

Pomoc w zaopatrzeniu w przedmioty ortopedyczne otrzymało

13 179 os.

12 827 os.

2,8%

Liczba osób, które dzięki dofinansowaniu wzięły udział w turnusach rehabilitacyjnych

9419

8688

8,4%

Liczba dofinansowanych imprez dla osób z niepełnosprawnościami

182

157

17,8%

4. Wsparcie rodzin i system pieczy zastępczej

Zadaniem **asystenta rodziny** jest wsparcie rodziny w przewyżaniu trudności związanych z opieką i wychowaniem małoletnich dzieci. Asystent ma ułatwić rodzicom wypełnianie ról społecznych, aby doprowadzić do osiągnięcia podstawowej stabilizacji życiowej i nie dopuścić do umieszczania dzieci poza rodziną w placówkach lub rodzinach zastępczych. Jeśli dzieci znajdują się już pod pieczą zastępczą, rolą asystenta są działania na rzecz ich jak najszybszego powrotu do rodziny biologicznej.

Asystenci rodziny

466

451

3,3%

Rodziny korzystające z usług asystentów (na koniec roku)

5300

5047

5%

Placówki wsparcia dziennego (światlice)

191

211

-9,5%

W przypadku braku zdolności rodzin w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz wyczerpaniu działań wspierających, dla dobra dziecka może być ono umieszczone w **pieczy zastępczej** (na podstawie orzeczenia sądu lub w przypadku interwencji). Piecza zastępcza ma charakter tymczasowy i dzieli się na formę **rodzinną** i **instytucjonalną**.

Rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka

4061

4055

0,1%

Dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej

6253

6098

2,5%

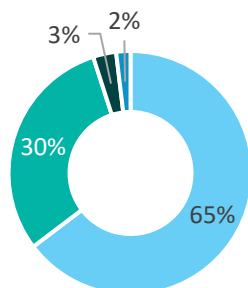
Świadczenia dla rodzin zastępczych i RDD (zł)

84,2 mln

75,2 mln

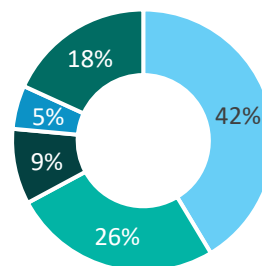
12,1%

Rodziny zastępcze wg typu

- Rodziny spokrewnione
- Rodziny zastępcze niezawodowe
- Rodziny zastępcze zawodowe
- Rodzinne Domy Dziecka

Najczęstsze powody umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej

- Uzależnienie rodziców
- Bezradność w sprawach op.-wych.
- Pólsieroctwo
- Sieroctwo
- Inne

Placówki opiekuńczo-wychowawcze

140

143

-2,1%

Dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej

1721

1704

1%

Wydatki w instytucjonalnej pieczy zastępczej (zł)

178,8 mln

167 mln

7%

Osoba pełnoletnia opuszczająca rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną jest objęta pomocą mającą na celu jej życiowe **usamodzielnienie** i integrację ze środowiskiem przez pracę socjalną, jak również przez pomoc na kontynuowanie nauki, usamodzielnienie i zagospodarowanie. Ponadto pełnoletnim wychowankom pieczy zastępczej udziela się pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych oraz w znalezieniu zatrudnienia.

Środki wydatkowane na pomoc osobom usamodzielnianym w rodzinnej pieczy zastępczej

10 139,7 tys.

8973,4 tys.

13%

Środki wydatkowane na pomoc osobom usamodzielnianym w instytucjonalnej pieczy zastępczej

5358,5 tys.

5287,9 tys.

1,3%

5. Kadra jednostek pomocy społecznej

Pracownicy socjalni pracują przede wszystkim w ośrodkach pomocy społecznej, jednak mogą być zatrudniani także przez inne instytucje. Dotyczy to przede wszystkim szpitali, jednostek właściwych w sprawach zatrudnienia i przeciwdziałania bezrobociu, zakładów karnych, a także tych organizacji pozarządowych, którym organy administracji rządowej i samorządowej zleciły realizację zadania z zakresu pomocy społecznej.

Pracownicy socjalni w OPS

2364

2376

-0,5%

1178

1181

-0,25%

1186

1195

-0,75%

Region Mazowiecki
Regionalny

Region Warszawski
Stołeczny

Aby pracownik socjalny mógł sprawnie wykonywać swoje zadania, musi spełniać wiele wymogów, które formułuje ustawa o pomocy społecznej. Chodzi tu o odpowiednie specjalistyczne wykształcenie (kolegium pracowników służb społecznych, studia na kierunku praca socjalna lub – do końca 2013 r. – na innym kierunku w tym zakresie) oraz o dwustopniową specjalizację zawodową.

Pracownicy socjalni analizują i oceniają zjawiska, które powodują zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej. Zajmują się również kwalifikowaniem do uzyskania tych świadczeń. Szeroki katalog zadań pracowników socjalnych obejmuje także pomoc w uzyskaniu poradnictwa dotyczącego możliwości rozwiązywania problemów. Sporo czasu i uwagi pracownicy socjalni poświęcają również pobudzaniu społecznej aktywności i inspirowaniu działań samopomocowych w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych osób, rodzin, grup i środowisk społecznych.

Kadra kierownicza w OPS

391

387

1%

Pozostali pracownicy w OPS

3463

3805

-9%

Wolontariusze
współpracujący z OPS

2113

Oprócz pracowników socjalnych, w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej zatrudniani są również: asystenci rodziny, specjaliści pracy z rodziną, psychologowie, pedagodzy, terapeuci, pielęgniarki, asystenci osoby niepełnosprawnej, opiekunki środowiskowe, radcy prawni, czy pracownicy administracyjni.

Pracownicy socjalni w PCPR

115

121

-5%

53

60

-11,7%

62

61

1,6%

Region Mazowiecki
Regionalny

Region Warszawski
Stołeczny

Kadra kierownicza w PCPR

55

53

3,8%

Pozostali pracownicy w PCPR

849

981

-13,5%

Wolontariusze
współpracujący z PCPR

16

6. Środki finansowe

Poniżej zaprezentowano najważniejsze informacje dotyczące wydatków poniesionych przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej – związanych z wykonywaniem zadań własnych i zleconych w obszarze udzielanej pomocy i wsparcia dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, form wsparcia, programów i projektów z uwzględnieniem wszystkich środków bez względu na źródło pochodzenia, zarówno z budżetu państwa, jak i środków własnych, w tym także pochodzących z UE.

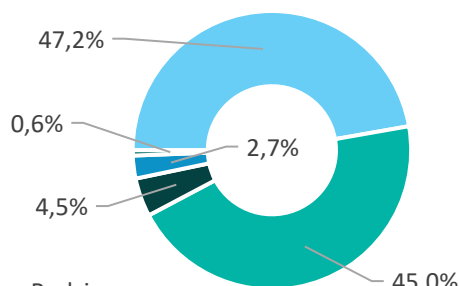
Środki finansowe na wydatki
w pomocy społecznej i innych
obszarach polityki społecznej
(od 2023 r. brak świadczenia wych.)

5,24 mld

8,60 mld

-39%

Udział % środków wg rozdziałów

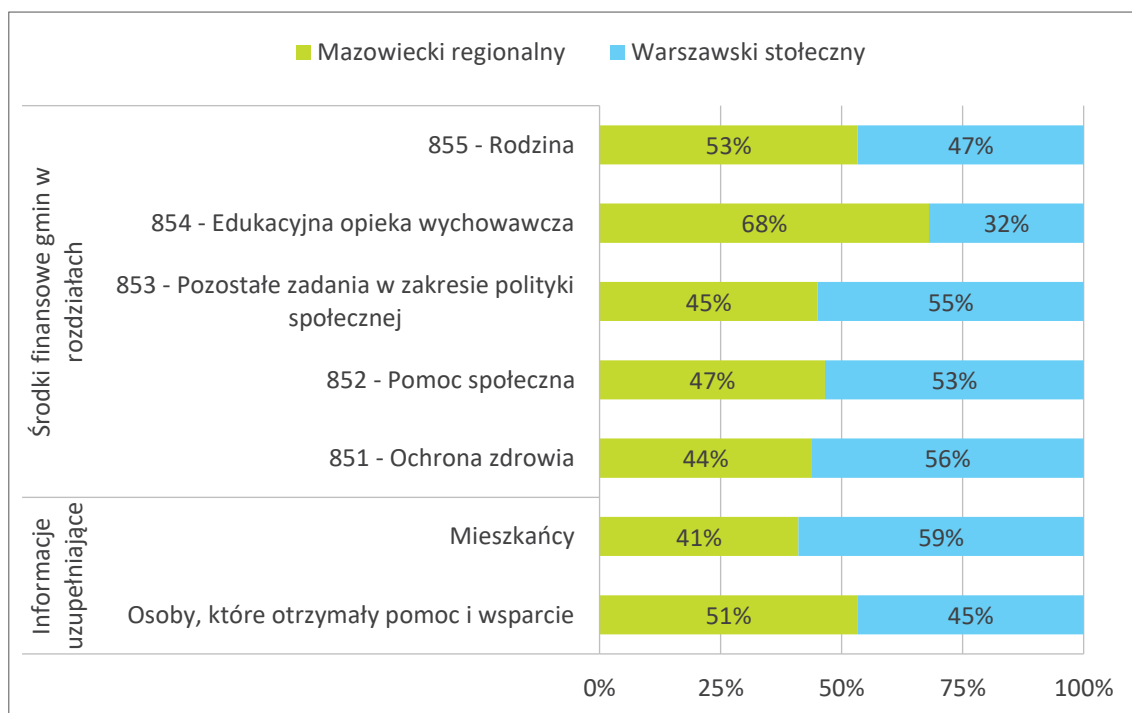

- Rodzina
- Pomoc społeczna
- Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej
- Ochrona zdrowia
- Edukacyjna opieka wychowawcza

Kategorie budżetowe, których udział w puli środków przekracza 1%:

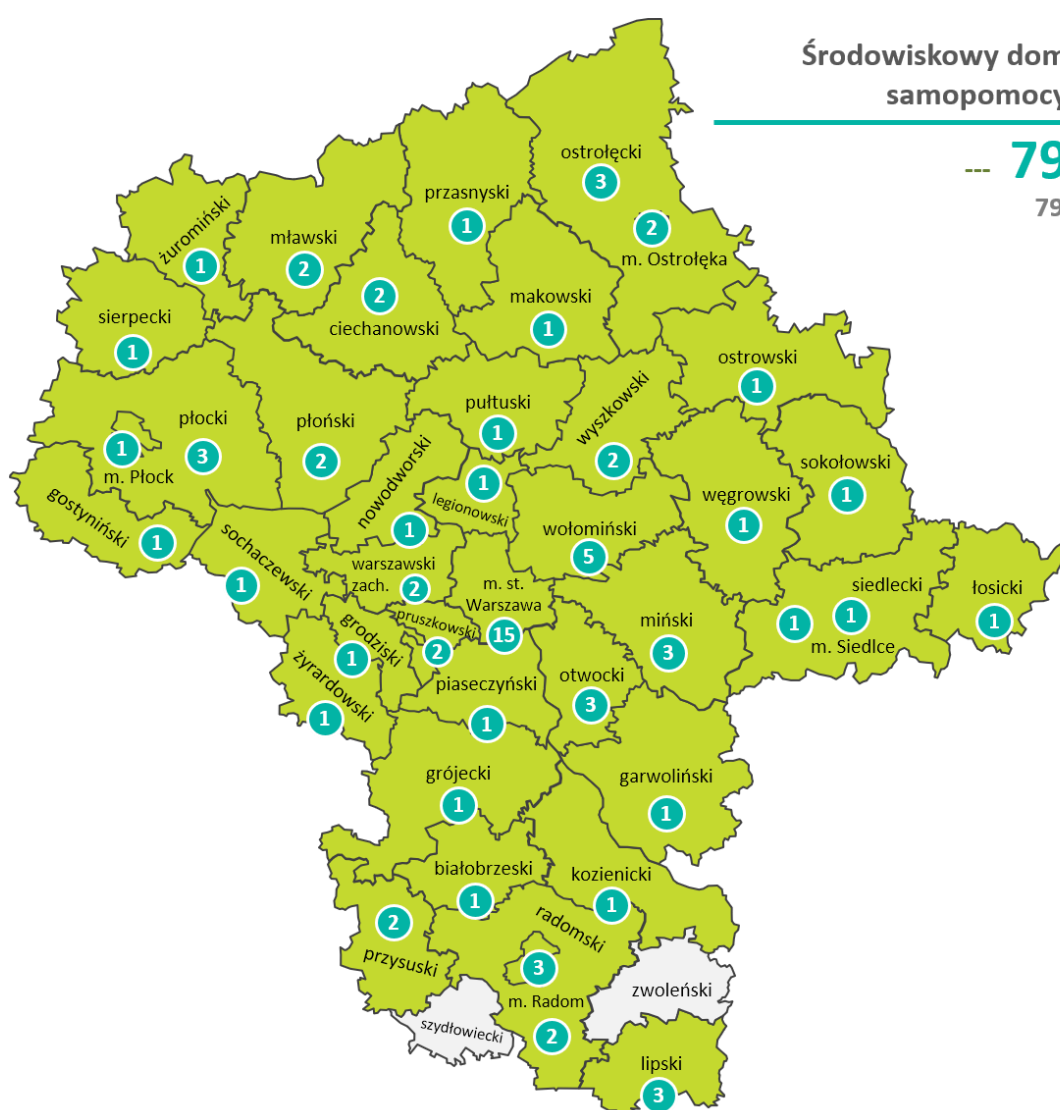
1,56 mld	Świadczenia rodzinne, świadczenie z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego	1,64 mld (+5,36%)
729,6 mln	Domy pomocy społecznej	875,1 mln (+19,9%)
553,4 mln	Ośrodek pomocy społecznej	639,4 mln (+15,5%)
341,2 mln	Tworzenie i funkcjonowanie żłobków	341,1 mln (-0,03%)
187,3 mln	Działalność placówek opiekuńczo-wychowawczych	214,2 mln (+14,3%)
171,1 mln	Rodziny zastępcze	188,5 mln (+10,1%)
107,9 mln	Ośrodki wsparcia	141,8 mln (+31,4%)
116 mln	Przeciwdziałanie alkoholizmowi	132,9 mln (+14,5%)
133,9 mln	Zasiłki stałe	128 mln (-4,4%)
605,8 mln	Pozostała działalność w zakresie polityki społecznej	127,5 mln (-79%)
106,7 mln	Zasiłki okresowe, celowe i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe	104,2 mln (-2,3%)
79,6 mln	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	88,3 mln (+11%)
886,1 mln	Pozostała działalność	84,7 mln (-90,4%)
72,6 mln	Dodatki mieszkaniowe	83,6 mln (+15,2%)
73 mln	Pomoc w zakresie dożywiania	80,2 mln (+9,9%)
60,8 mln	Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze	67,3 mln (+10,7%)
52,4 mln	Państwowy Fundusz Rehabilitacji ON	65,3 mln (+24,5%)

Stosunek budżetów obu regionów we wskazanych działach:

2. Środowiskowe domy samopomocy⁵

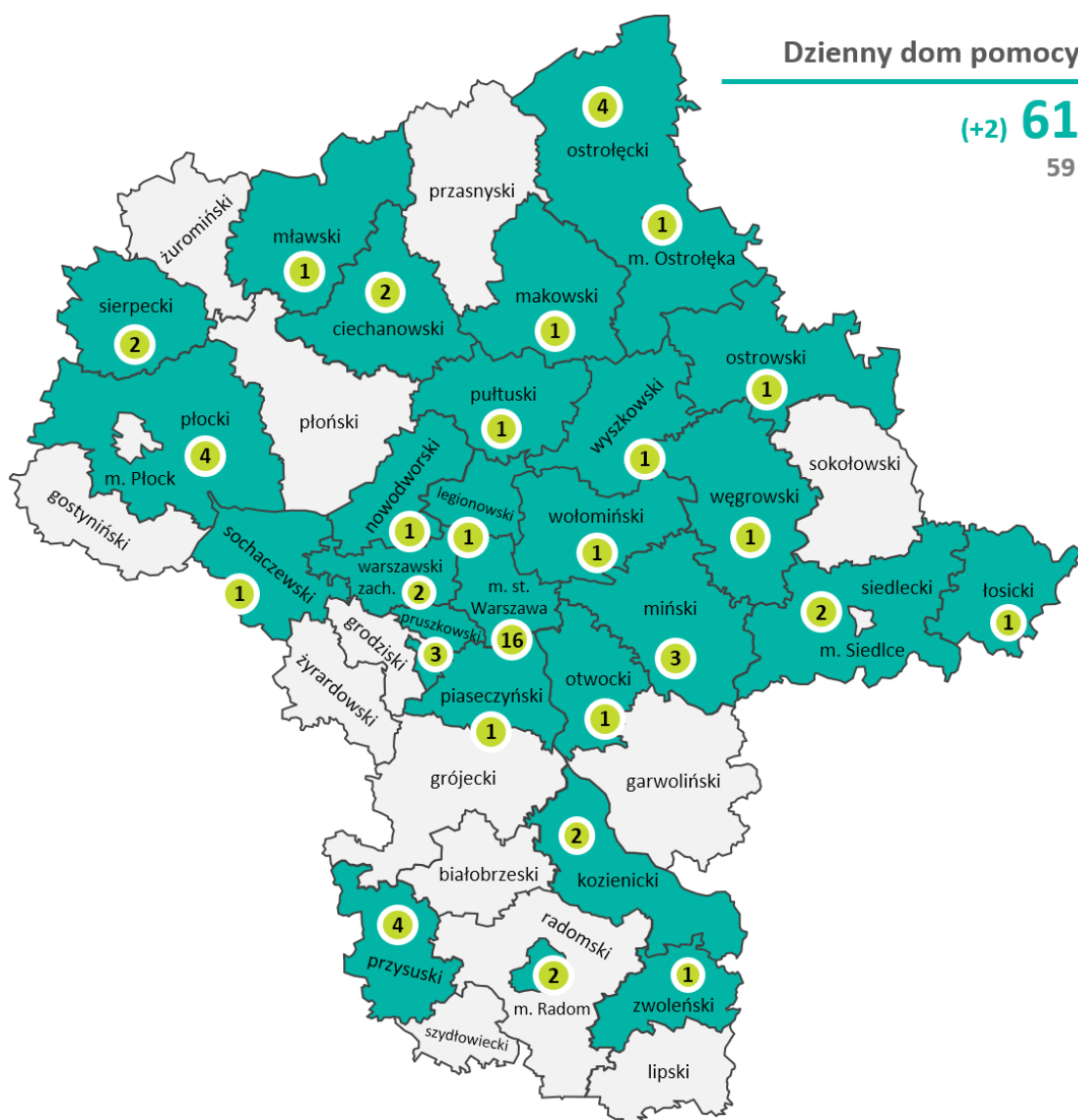
ŚDS to placówki okresowego dziennego lub całodobowego pobytu, w których osoby z zaburzeniami psychicznymi mogą otrzymać częściową opiekę i pomoc w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych oraz posiłek. Świadczą one usługi w ramach indywidualnych lub zespołowych treningów samoobsługi i treningów umiejętności społecznych, polegających na nauce, rozwijaniu lub podtrzymywaniu umiejętności w zakresie czynności dnia codziennego i funkcjonowaniu w życiu społecznym.

⁵ Rejestry i wykazy Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie.

3. Dzielne domy pomocy⁶

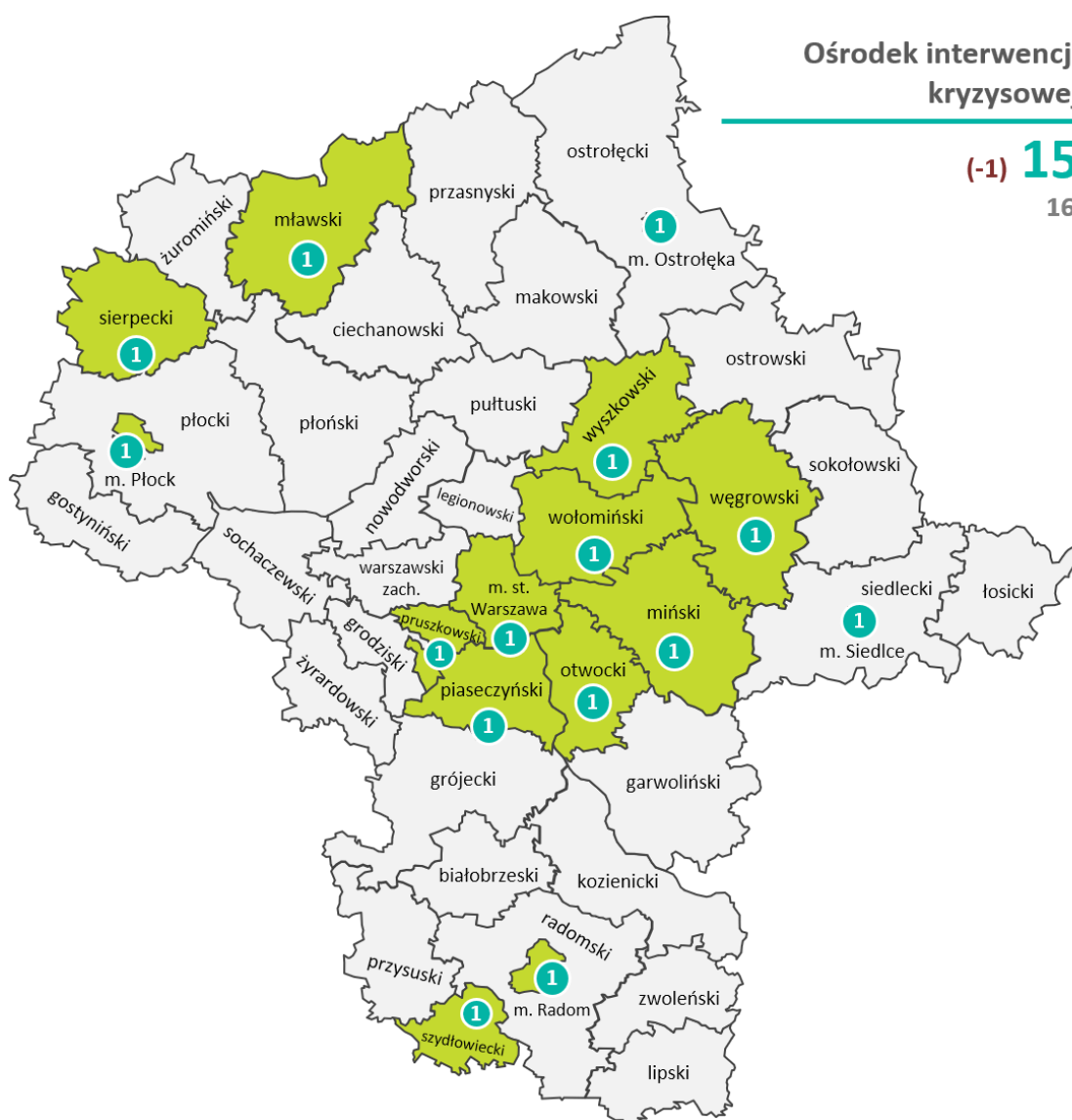
DDP to ośrodki wsparcia dziennego pobytu przeznaczone dla osób starszych, podtrzymujące ich aktywność społeczną (w tym samodzielność i zaradność), którego działalność ukierunkowana jest na utrzymanie dobrej sprawności ruchowej i intelektualnej beneficjentów oraz organizację ich wolnego czasu.

⁶ Dane wygenerowane w systemie CeSAR na podstawie sprawozdań MRiPS-06.

4. Ośrodki interwencji kryzysowej⁷

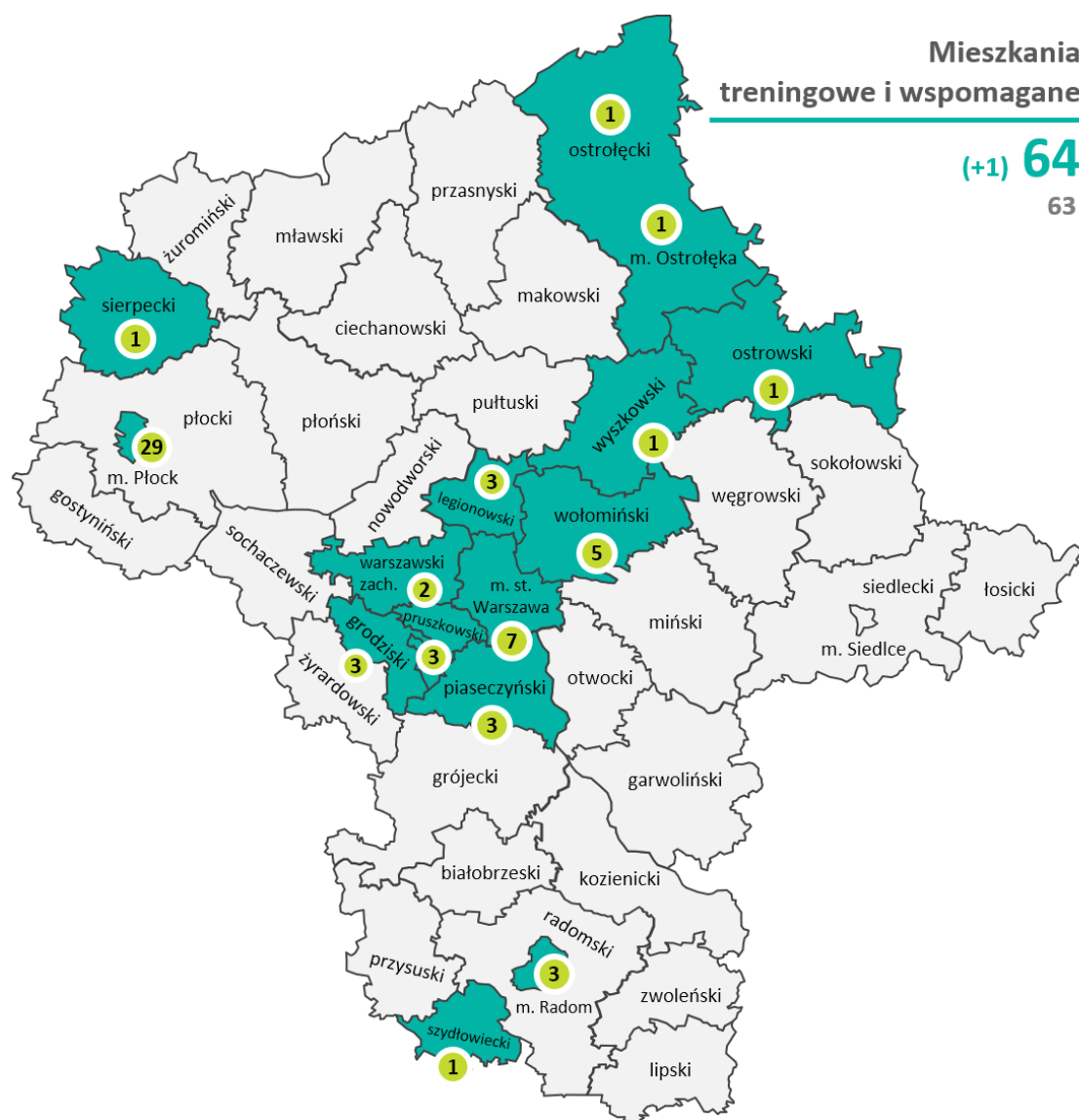
Rolą OIK-ów jest świadczenie osobom i rodzinom będącym w stanie kryzysu, w tym dla matek z małoletnimi dziećmi oraz kobiet w ciąży dotkniętych przemocą lub znajdujących się w innej sytuacji kryzysowej, specjalistycznej pomocy psychologicznej, poradnictwa socjalnego, prawnego oraz schronienia.

⁷ Dane wygenerowane w systemie CeSAR na podstawie sprawozdań MRIPS-06.

5. Mieszkania treningowe i wspomagane⁸

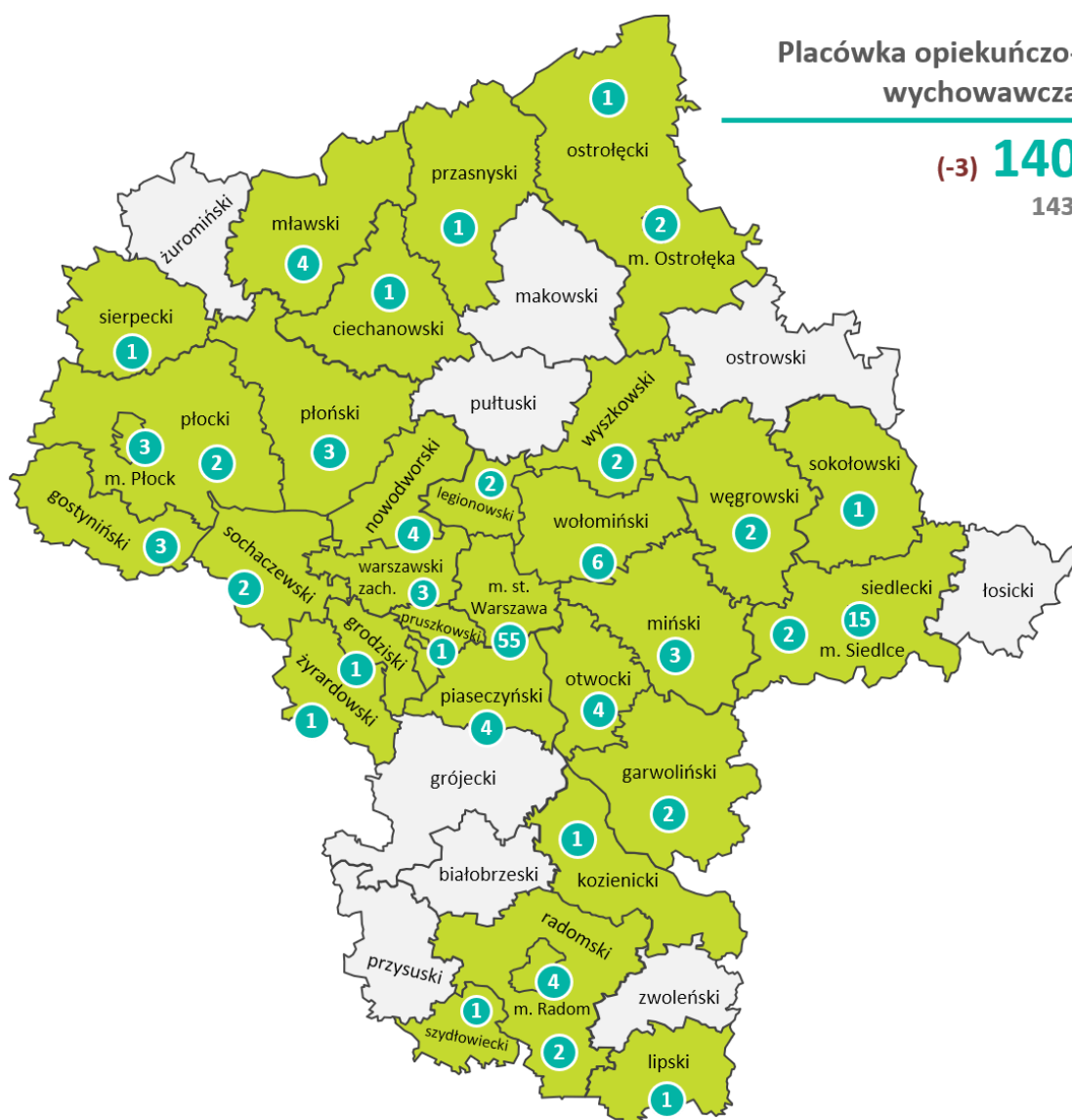
Mieszkania takie są formą pomocy społecznej przygotowującej osoby tam przebywające, pod opieką specjalistów, do prowadzenia samodzielnego życia lub zastępującą pobyt w placówce zapewniającej całodobową opiekę.

⁸ Dane wygenerowane w systemie CeSAR na podstawie sprawozdań MRiPS-06.

6. Placówki opiekuńczo-wychowawcze⁹

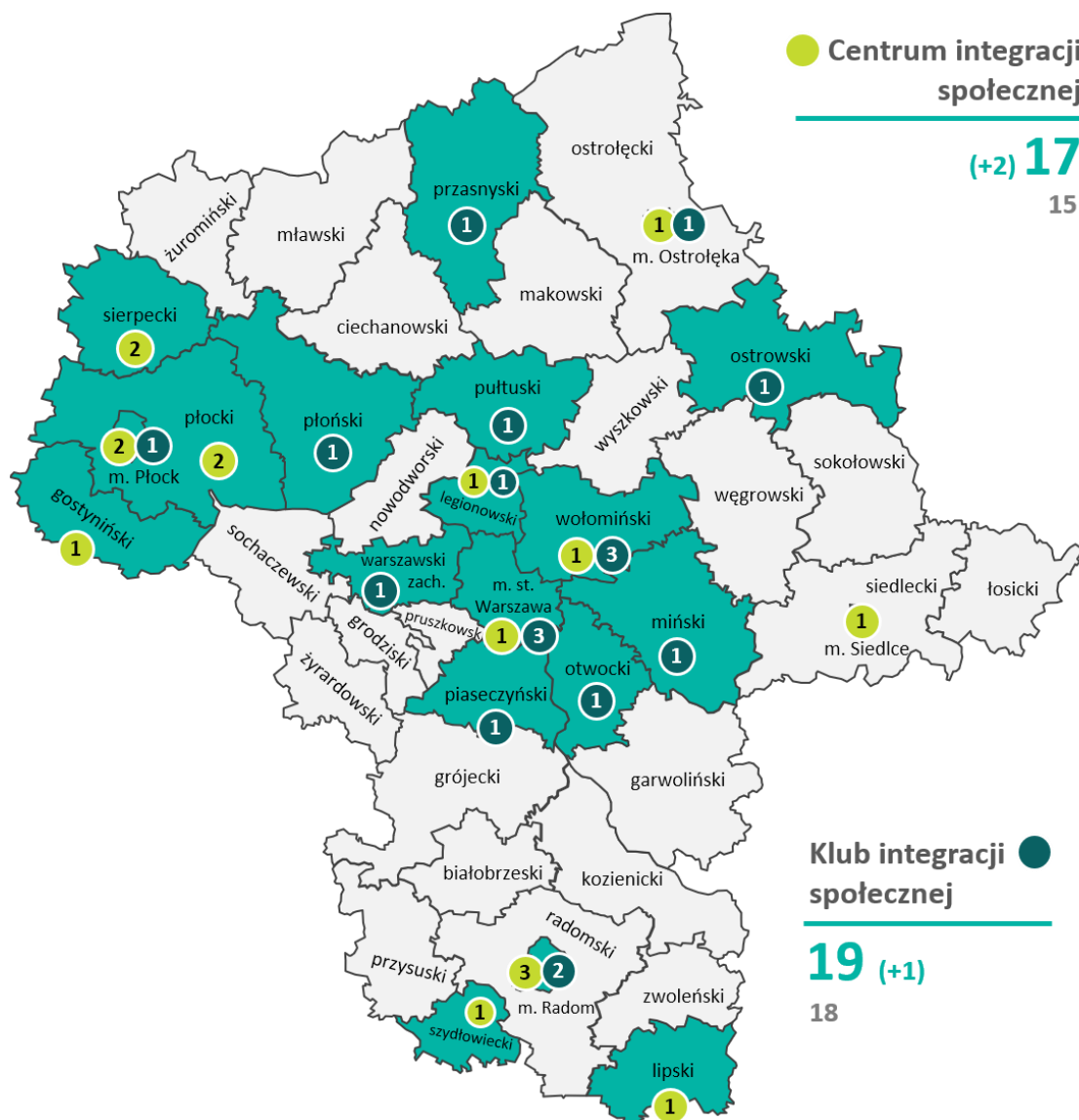
POW jest placówką zapewniającą dziecku całodobową opiekę i wychowanie oraz zaspokaja jego niezbędne potrzeby, w szczególności: emocjonalne, rozwojowe, zdrowotne, bytowe, społeczne i religijne.

⁹ Dane wygenerowane w systemie CeSAR na podstawie sprawozdań WRISPZ-G/P

7. Centra i kluby integracji społecznej¹⁰

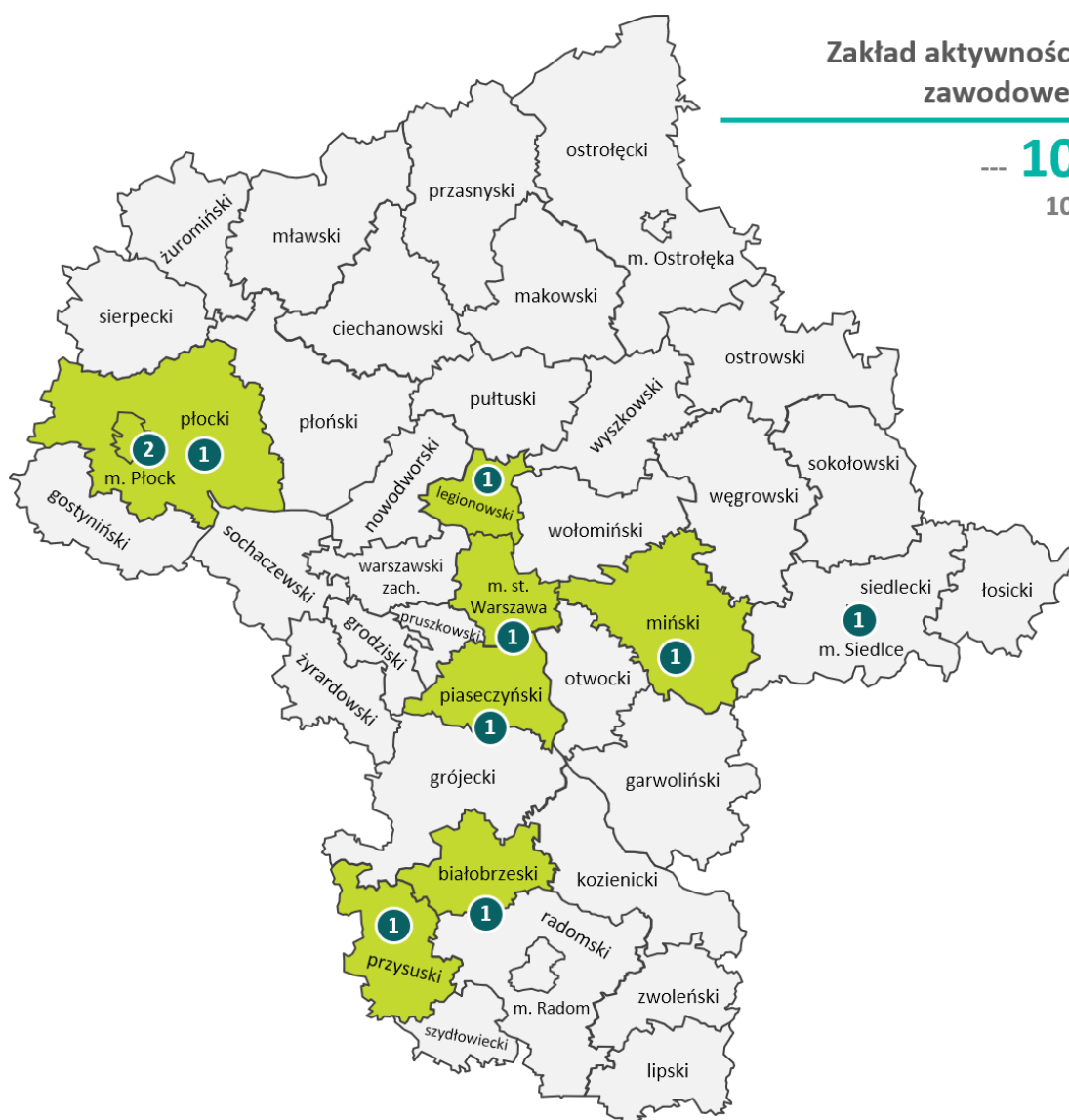
Zadaniem CIS i KIS jest świadczenie usług służących reintegracji społecznej i zawodowej osobom długotrwale bezrobotnym, bezdomnym, osobom niepełnosprawnym, uzależnionym od alkoholu i narkotyków, chorym psychicznie, zwalnianym z zakładów karnych oraz uchodźcom.

¹⁰ Rejestry i wykazy Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie.

8. Zakład aktywności zawodowej¹¹

ZAZ jest wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo jednostką, w której zatrudnienie znajdują osoby niepełnosprawne zaliczone do znacznego stopnia niepełnosprawności lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, u których stwierdzono autyzm, upośledzenie umysłowe lub chorobę psychiczną.

¹¹ Rejestry i wykazy Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie.

ROZDZIAŁ III

WNIOSKI I REKOMENDACJE

Nadrzędnym celem przyświecającym Mazowieckiemu Centrum Polityki Społecznej w procesie przygotowania i publikacji corocznej Oceny zasobów pomocy społecznej jest aktualizacja wniosków i rekomendacji, a także zasygnalizowanie władzom samorządowym szczebla gminnego, powiatowego i wojewódzkiego priorytetowych kierunków działań w ramach optymalizacji planów budżetowych tych jednostek.

Rekomendacje, których źródłem jest ocena zgromadzonego materiału statystycznego w układzie porównawczym, oparte zostały na analizie poziomej i pionowej zbiorczych danych liczbowych z obszaru województwa mazowieckiego. Odnoszą się one do kluczowych zjawisk w zakresie: demografii, makro i mikroekonomii, przyczyn ubóstwa, pomocy społecznej, przyczyn i struktury jej udzielania, a także zasobów kadr pomocy społecznej, infrastruktury oraz zagadnień związanych ze wsparciem dziecka i rodziny.

Kluczowymi partnerami w procesie pozyskiwania i krytycznej oceny danych źródłowych dla województwa mazowieckiego są, jak co roku, pracownicy ośrodków pomocy społecznej oraz powiatowych centrów pomocy rodzinie, generujący i przekazujący właściwe raporty z wykorzystaniem Centralnej Aplikacji Statystycznej. Niezbędne dla poszerzenia spektrum oceny zasobów pomocy społecznej jest również każdorazowe wzbogacenie ich rocznymi danymi z Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Głównego Urzędu Statystycznego, Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Warszawie i Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie. Intencją autorów Oceny zasobów pomocy społecznej za 2023 r. było uzyskanie pełnej porównywalności danych w kategoriach, na których skupiona została uwaga w roku poprzedzającym, tak aby spróbować uchwycić wpływ stanu epidemii na sytuację społeczną na Mazowszu. Dlatego też przedstawione w materiale wnioski i propozycje kierunków działań zawężone zostały do najbardziej niekorzystnych dynamik zjawisk w trzech głównych obszarach. Informacje źródłowe zgromadzono w obowiązującym ujęciu statystycznym Mazowsza (regionalnym).

Zważywszy na tak zdefiniowaną metodykę prac nad Oceną zasobów społecznych za 2023 r., wysiłek analityczny skupiony został na danych statystycznych z obszarów: demografii, pomocy społecznej oraz danych w zakresie wsparcia dziecka i rodziny w województwie mazowieckim.

I. W zakresie demografii

W województwie mazowieckim według stanu na 31 grudnia 2023 r. mieszkało **5510,5 tys. osób**, co stanowiło 14,6% ogółu ludności Polski; mieszkańcy miast stanowili 15,9% ludności miejskiej kraju, a mieszkańcy wsi – 12,8% ogółu ludności wiejskiej. Województwo mazowieckie w latach 2010–2019 zaludniało się, zarówno w wyniku ruchu migracyjnego, jak też ruchu naturalnego. W roku 2020 proces ten został wyhamowany, choć nadal był dodatni. W porównaniu z 2022 r. liczba ludności województwa zmniejszyła się o 85 osób, a w porównaniu z 2015 r. zwiększyła się o 161,4 tys. (o 3%).

W województwie mazowieckim struktura ludności **według płci** charakteryzuje się liczebną **przewagą kobiet**. W końcu 2023 r. populacja kobiet liczyła 2872,1 tys. i była o 233,6 tys. większa od populacji mężczyzn. Podobnie jak w latach wcześniejszych kobiety stanowiły **ponad 52%** ogółu ludności województwa, a współczynnik feminizacji określający liczbę kobiet przypadającą na 100 mężczyzn kształtował się nadal na poziomie 109 kobiet (w miastach 114; na wsi 101).

W województwie mazowieckim w latach 2015–2019 obserwowano **dodatni przyrost naturalny**. Najwyższe jego natężenie wystąpiło w 2016 r. – wówczas, w wyniku bilansu urodzeń i zgonów, na każde 10 tys. ludności przybyło prawie 9 osób. W 2023 r. **przyrost naturalny był ujemny** – w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców ubyły ponad 23 osoby. Przyrost naturalny ludności Mazowsza zapewniany był przede wszystkim przez ludność zamieszkującą w miastach, gdzie co roku z tego tytułu przybywało od prawie 7 do ponad 13 osób na 10 tys. ludności (w 2023 r. ubyły prawie 24 osoby na 10 tys. ludności). W latach 2015–2023 na obszarach wiejskich współczynnik przyrostu naturalnego dodatni był tylko w latach 2016 i 2017, a w pozostałych – ujemny. Największy ubytek odnotowano w 2021 r. (ponad 41 osób); w 2023 r. ubyły 23 osoby.

Według stanu na 31 grudnia 2023 r. region warszawski stołeczny zamieszkiwało 3270,7 tys. osób (w 2022 r. 3258,8 tys. osób), natomiast region mazowiecki regionalny – 2239,8 tys. osób (w 2022 r. 2251,7 tys. osób). Z przedstawionych danych wynika, że w regionie przybywało mieszkańców w obszarze metropolitalnym Warszawy, a ubywało w miastach subregionalnych i powiatach usytuowanych na krańcach województwa. Niepokojącym zjawiskiem jest powiększanie się obszarów wyludniających się w województwie. Tendencja ta występuje w 33 powiatach makroregionu, przy czym najbardziej dotknięte nią są powiaty: m. Płock, żuromiński, sokołowski, łosicki, przysuski, m. Ostrołęka, m. Radom, gostyński, makowski, lipski.

Z analizy przestrzennego rozkładu przyrostu naturalnego wynika, że w makroregionie występują tylko trzy powiaty z dodatnim wskaźnikiem i są to powiaty wołomiński, piaseczyński, garwoliński i m. Siedlce. Pozostałe 38 powiatów wykazało ujemny przyrost naturalny.

Według **prognozy ludności** na lata 2023–2060, opracowanej przez GUS na podstawie wyników NSP 2021¹², w naszym województwie populacja będzie wzrastała do 2030 r., a następnie liczba ludności zacznie spadać do poziomu 5120,8 tys. w 2060 r. Inne niepokojące tendencje, wynikające z prognozy demograficznej naszego województwa, to:

- utrzymujący się od kilku lat wzrost **wskaźnika starości demograficznej**¹³ (w 2015 r. wskaźnik starości wynosił 16,2% i w ciągu siedmiu lat zwiększył się do 19,2%, a liczebność tej grupy ludności wzrosła o 21,8%)
- proces tzw. **podwójnego starzenia się ludności** polegający na wzroście liczby i udziału osób w wieku sędziwym w ogóle populacji osób starszych (w latach 2015–2016 wartość tego wskaźnika zwiększyła się z 13,1% do 13,4%, a od 2017 r. stopniowo malała do 11,9% w 2023 r.)
- wzrost **współczynnika wsparcia międzypokoleniowego**¹⁴ – o ile w 2015 r. na 100 osób w wieku 50–64 lata przypadało prawie 11 osób sędziwych, to w 2023 r. było to ponad 13 osób (w Polsce odpowiednio prawie 9 i prawie 12 osób); wraz ze wzrostem tego współczynnika maleją szanse na zapewnienie nieformalnej opieki najstarszym osobom
- wzrost liczby mieszkańców w obszarze metropolitalnym Warszawy i strefach podmiejskich dużych miast, przy jednoczesnym odpływie ludności z miast subregionalnych i powiatów usytuowanych na krańcach województwa skutkujące depopulacją i przyrostem jednoosobowych gospodarstw domowych (głównie samotnych lub owdowiałych kobiet).

Kolejnym miernikiem stopnia zaawansowania procesu starzenia się ludności jest mediana wieku. Przyjęto się oznaczać społeczeństwa jako stare demograficznie, gdy wartość mediany jest w przedziale 30–34 lata. Można więc powiedzieć, że mieszkańcy województwa mazowieckiego (a także Polski) są społeczeństwem bardzo starym demograficznie. W 2023 r. mediana wieku mieszkańców Mazowsza wyniosła 41,7 lata (w 2015 r. – 39,6 lat).

Innym ważnym problemem społecznym i demograficznym, który z roku na rok staje się coraz bardziej zauważalny w województwie mazowieckim (jak też w całym kraju), jest pogorszenie się stanu zdrowia psychicznego mieszkańców Mazowsza. Wg danych GUS, osoby wykazujące zaburzenia psychiczne i zaburzenia zachowań, leczone w poradniach dla osób z zaburzeniami psychicznymi wyniosły w 2022 r. 402 380 osób, co daje wzrost o 117% na przestrzeni dekady (od 2020 r. wyniósł blisko 44%). Problem ten dotyka coraz częściej dzieci i młodzież do 18 r. życia, a także osoby starsze i samotne.

¹² Główny Urząd Statystyczny, Prognoza ludności na lata 2023-2060, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosci/prognoza-ludnosci-na-lata-2023-2060,11,1.html>

¹³ Zgodnie z rekomendacjami ONZ, społeczeństwo w którym udział osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem przekracza 6% można nazwać starym.

¹⁴ Współczynnik wsparcia międzypokoleniowego, określający relację pomiędzy osobami najstarszymi a ich potencjalnymi dziećmi. Współczynnik ten (nazywany również współczynnikiem wsparcia rodziców) wskazuje, ile osób w wieku 85 lat i więcej przypada na 100 osób w wieku 50–64 lata.

Rekomendowane działania do podjęcia przez samorządy to:

1. Ze względu na utrzymujące się negatywne trendy i zjawiska demograficzne na Mazowszu – rozwijanie aktywnych form wsparcia środowiskowego poprzez rozwój usług społecznych dla osób niesamodzielnych, w tym: usług opiekuńczych dla osób starszych, ciężko i długotrwale chorych, niepełnosprawnych.
2. Wykorzystanie narzędzi teleinformatycznych (teleopieka, telemedycyna, dedykowane aplikacje) w celu podniesienia poziomu bezpieczeństwa seniorów i osób zależnych.
3. Stworzenie warunków w jednostkach samorządu terytorialnego dla rozwoju podmiotów sektora tzw. „srebrnej gospodarki”, w rozwijaniu usług zorientowanych na potrzeby osób starszych i starzejących się, w szczególności w obszarze konsumpcyjnym, bytowym oraz zdrowotnym.
4. Kontynuowanie wsparcia finansowego dla organizacji pozarządowych w ramach otwartych konkursów ofert organizowanych przez samorząd województwa na tworzenie systemu wsparcia dla osób niesamodzielnych, w tym także dziennych form pomocy dla osób doświadczających chorób otępiennych, w szczególności choroby Alzheimera (np. DDP).
5. Kreowanie na wszystkich szczeblach samorządu województwa inicjatyw na rzecz osób starszych, zwiększających ich aktywność i udział w życiu społecznym, poprzez rozwój m.in. rad seniorów, klubów seniora, uniwersytetów trzeciego wieku.
6. Promowanie w środowisku lokalnym nieinstytucjonalnych form wsparcia dla osób niesamodzielnych poprzez rozwój wolontariatu i pomocy sąsiedzkiej.
7. Umożliwienie DPS-om współuczestniczenia w procesie deinstytucjonalizacji poprzez stworzenie katalogu usług dla rodzin i mieszkańców zamieszkujących środowisko lokalne.
8. Rozpoznawanie potrzeb migrantów i cudzoziemców w ramach prowadzonych badań, analiz oraz stworzenie na terenie województwa placówek wsparcia w postaci Centrów Integracji Cudzoziemców (CIC).

II. W zakresie pomocy społecznej

1. W zakresie świadczeń pomocy społecznej

Z analizy danych przekazanych przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej województwa mazowieckiego wynika, że trwający od ponad dekady trend zmniejszania się liczby osób i rodzin otrzymujących pomoc i wsparcie utrzymał się. W 2023 r. liczba osób objętych pomocą i wsparciem w porównaniu do 2022 r. zmniejszyła się o 3,5% (spadek z poziomu 277 138 osób do poziomu 267 447 osób), w tym także długotrwale korzystających z pomocy społecznej (spadek w stosunku do roku 2022 o 5,2%).

Na poziomie NUTS 2 zaobserwowano zauważalne różnice między regionem mazowieckim regionalnym a regionem warszawskim stołecznym. W przypadku pierwszego, spadek liczby osób, którym udzielono pomocy i wsparcia wyniósł 6,9%. W drugim z kolei tendencja spadkowa została odwrócona, a jej wzrost wyniósł zaledwie 0,8%. **Zmniejszyła się liczba osób, którym przyznano świadczenie** (decyzją administracyjną na podstawie ustawy o pomocy społecznej) w stosunku do roku 2022 o 2,7%. Spadek w stosunku do roku ubiegłego odnotowano także w zakresie liczby i kwot przyznanych:

- świadczeń pieniężnych (spadek o 5,2%)
- świadczeń niepieniężnych (spadek o 0,3%)
- zasiłków stałych (spadek o 3,3%)
- zasiłków okresowych (spadek o 4,2%)
- zasiłków celowych (spadek o 6,9%).

Zwiększyła się liczba świadczeń udzielona w zakresie **usług opiekuńczych** (wzrost w stosunku do 2022 r. o 1,6%), **usług specjalistycznych** (wzrost w stosunku do 2022 r. o 7,7%). Zmniejszyła się liczba **specjalistycznych usług dla osób z zaburzeniami psychicznymi** (spadek w stosunku do 2022 r. o 3,8%).

Również tutaj można zaobserwować różnice między regionami. Porównując rok do roku, w regionie mazowieckim regionalnym zmiana w ogólnym zapotrzebowaniu na świadczenia niepieniężne była dodatnia i wyniosła 3,1%. Przeciwnie do regionu warszawskiego stołecznego zmalała natomiast liczba osób korzystająca z usług opiekuńczych i specjalistycznych, gdzie spadek wyniósł odpowiednio 2,9% oraz 36,2%.

W zestawieniu z rokiem 2022 wartość środków finansowych wydatkowanych na pomoc społeczną i inne obszary polityki społecznej przez gminy, powiaty oraz miasta na prawach powiatu w województwie mazowieckim zmalała o 39% (o 3,355 mld zł). Sytuacja ta wynika głównie z powodu przeniesienia odpowiedzialności za przyznawanie świadczenia wychowawczego na ZUS. Samorządy lokalne wypłacały środki z tego tytułu do końca maja 2022 r.

Dodatkowym czynnikiem, który wpłynął znacząco na zaburzenie dotychczasowych tendencji, było wypłacanie świadczeń mających zmniejszyć obciążenia rodzin z powodu wzrostu cen nośników energii oraz rosnącej inflacji. Następstwo tych działań można zauważyć w przypadku kategorii budżetowych 85295 – Pozostała działalność oraz 85395 – Pozostała działalność w zakresie polityki społecznej. W porównaniu z 2022 r. spadki w obu przypadkach wyniosły odpowiednio 90,5% oraz 79%.

Odrzucając te trzy skrajne kategorie budżetowe, można wysnuć wniosek, że środki finansowe wydatkowane na pomoc społeczną i inne obszary polityki społecznej (po wspomnianej operacji wyniosły one w 2023 r. 5,028 mld zł) **w dalszym ciągu rosną**. W porównaniu z rokiem 2022 r. wzrost ten wyniósł 10%.

Największe kwoty wydatkowane są na: świadczenia rodzinne, świadczenie z funduszu alimentacyjnego, składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego, utrzymanie domów pomocy społecznej oraz ośrodków pomocy społecznej.

Podobnie sytuacja kształtowała się w regionach województwa mazowieckiego. W regionie **mazowieckim regionalnym**, ogół wydatkowanych środków finansowych wyniósł w 2023 r. 2,606 mld zł. W zestawieniu z 2022 rokiem, wartość ta zmalała o 40,6% (1,777 mld zł). W tym samym okresie w regionie **stołecznym warszawskim** spożytkowano ogółem 2,636 mld zł, co w porównaniu z rokiem 2022 daje spadek o 37,5% (1,577 mld zł).

Największe pozycje wydatkowe w regionach to:

- w regionie **mazowieckim regionalnym** – świadczenia rodzinne, świadczenie z funduszu alimentacyjnego, składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego, wydatki związane z funkcjonowaniem DPS i OPS oraz rodziny zastępcze
- w regionie **stołecznym warszawskim** – świadczenia rodzinne, świadczenie z funduszu alimentacyjnego, składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego, wydatki związane z funkcjonowaniem DPS i OPS, środki przeznaczone na tworzenie i funkcjonowanie żłobków oraz działalność placówek opiekuńczo-wychowawczych.

2. W zakresie powodów udzielania pomocy i wsparcia

Najczęściej występującymi przyczynami trudnej sytuacji życiowej osób i rodzin, a jednocześnie powodami ubiegania się o pomoc społeczną w województwie mazowieckim, wskazanymi przez ośrodki pomocy społecznej w 2023 r. były: długotrwała lub ciężka choroba, ubóstwo, niepełnosprawność i bezrobocie.

Rok 2023 jest czwartym w historii zbierania danych z systemu pomocy społecznej, w którym ubóstwo nie plasuje się na pierwszej pozycji w kategorii powodów ubiegania się o pomoc społeczną (bezrobocie straciło drugą pozycję osiem lat temu). W całym województwie mazowieckim **najdotkliwszym problemem**, zgodnie z zebranymi informacjami, jest **długotrwała lub ciężka choroba**. Na taki obraz pomocy społecznej na Mazowszu, w zakresie powodów ubiegania się o pomoc społeczną, miała niewątpliwie wpływ pandemia Covid-19, która ograniczyła dostępność do usług służby zdrowia, co w konsekwencji skutkowało zwiększeniem się problemów zdrowotnych mieszkańców województwa.

Województwo mazowieckie jest jednym z najbardziej zróżnicowanych wewnątrz regionów w Polsce. Odnosząc dane dotyczące powodów ubiegania się o pomoc społeczną do nowego podziału statystycznego województwa, można zaobserwować różnicę między rozwijającym się obszarem metropolitalnym Warszawy i pozostałą, słabiej rozwiniętą częścią Mazowsza. W przypadku regionu **mazowieckiego regionalnego** najczęściej występującymi przyczynami

trudnej sytuacji życiowej osób i rodzin, wskazanymi w formularzach, są: ubóstwo, długotrwała lub ciężka choroba, bezrobocie, niepełnosprawność. W regionie **warszawskim stołecznym** to długotrwała lub ciężka choroba jest najbardziej powszechnym problemem. Wśród kolejnych powodów wskazuje się: ubóstwo, niepełnosprawność, bezrobocie i bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego.

W związku z pojawieniem się od 2020 r. w systemie pomocy społecznej nowej jednostki organizacyjnej – centrum usług społecznych, Samorząd Województwa Mazowieckiego za pośrednictwem MCPS postanowił zebrać z gmin województwa informację o ich zainteresowaniu utworzeniem CUS. Wówczas chęć utworzenia CUS wykazało 9 gmin, poza 4 już funkcjonującymi. Mając na uwadze powyższe, w 2023 r. MCPS przeprowadził kolejną analizę zainteresowania wśród gmin Mazowsza utworzeniem CUS. W jej wyniku można stwierdzić, że w województwie mazowieckim, po trzech latach od wejścia w życie ustawy powołującej CUS¹⁵, chęć przekształcenia OPS w ten typ jednostki organizacyjnej pomocy społecznej jest nadal niewielkie. Obok 12 funkcjonujących na koniec 2023 r. CUS, tylko 43 gminy wyraziły zainteresowanie taką transformacją (na 314 gmin w makroregionie). Wśród nich, zaledwie 8 zadeklarowało rok, w którym ma zamiar dokonać tej operacji. Wpływ na to ma wiele czynników, wśród których pracownicy mazowieckiej pomocy społecznej wyróżnili, m.in.:

- brak środków finansowych w mazowieckich gminach (szczególnie małych, wiejskich i miejsko-wiejskich) na proces przekształcenia OPS w CUS, szczególnie po wystąpieniu pandemii
- obawa przed zmianami organizacyjnymi i związanymi z nimi formalnościami, zmianami kadrowymi (pomimo zagwarantowania zatrudnienia w ustawie dla pracowników przekształcanych OPS)
- możliwość realizacji przez CUS zbyt szerokiego wachlarza usług, które wykraczają poza przygotowanie merytoryczne aktualnego personelu jednostki.

Działania rekomendowane do podjęcia przez samorządy to:

1. Intensyfikacja działań nakierowanych na aktywizację osób pozostających w systemie pomocy społecznej (szczególnie długotrwale), reintegrację społeczną i zawodową osób nieaktywnych zawodowo i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym.
2. Tworzenie warunków sprzyjających powstawaniu centrów i klubów integracji społecznej, zakładów aktywizacji zawodowej, warsztatów terapii zajęciowej, spółdzielni socjalnych, spółdzielni pracy, zakładów pracy chronionej oraz rozwojowi i wzmocnieniu istniejących podmiotów ekonomii społecznej, jako partnera działań samorządów w obszarze aktywizacji zawodowej, świadczenia usług społecznych i deinstytucjonalizacji.

¹⁵ Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz. U. poz. 1818)

3. Rozwijanie w gminach województwa świadczenia pomocy o charakterze niepieniężnym, zwłaszcza w zakresie organizowania usług opiekuńczych oraz stale niedocenianych przez samorządy specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi przy wsparciu środków finansowych z budżetu państwa.
4. Objęcie obszarów województwa charakteryzujących się najbardziej niekorzystnymi wskaźnikami w zakresie występowania kwestii społecznych (długotrwała lub ciężka choroba, ubóstwo, niepełnosprawność, bezrobocie) programem wsparcia finansowego proporcjonalnego do skali zjawisk, w tym skierowanych do lokalnych organizacji pozarządowych (otwarte konkursy ofert).
5. Wsparcie dla osób długotrwale i ciężko chorych, niepełnosprawnych, z ograniczonymi zdolnościami motorycznymi i percepcyjnymi (choroby układu ruchu, choroby otępienne, niedowidzenie, niedosłuch itp.), np. w formie: rehabilitacji, współfinansowania sprzętu specjalistycznego, współfinansowania przez samorządy pakietów spersonalizowanych usług i likwidację barier infrastrukturalnych.
6. Realizacja Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii Województwa Mazowieckiego na lata 2021–2025 we współpracy m.in. z organizacjami pozarządowymi, w tym z ruchem abstynenckim, gminami oraz innymi podmiotami działającymi na Mazowszu na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom chemicznym i behawioralnym.
7. Organizowanie i promowanie działań edukacyjnych i profilaktycznych w zakresie uzależnień od substancji psychoaktywnych i uzależnień behawioralnych poprzez szeroką ofertę szkoleń, kampanii edukacyjnych, pomocy dla osób uzależnionych i współuzależnionych oraz zwiększenie kompetencji wychowawczo-profilaktycznych rodziców i nauczycieli w tym zakresie.
8. Efektywne wykorzystanie przez gminy i powiaty własnych środków finansowych, uzupełnionych środkami zewnętrznymi, w tym z funduszy UE w nowym okresie programowania (2021–2027) i budżetu państwa do organizowania spersonalizowanych, zintegrowanych i skoordynowanych usług społecznych.
9. Promowanie tworzenia centrów usług społecznych, także w modelu ponadgminnej współpracy wszędzie tam, gdzie ograniczone zasoby: finansowe, kadrowe, infrastrukturalne, wskazują na konieczność efektywnej konsolidacji i osiągnięcia synergii.
10. Wspieranie rozwoju mieszkalnictwa komunalnego, socjalnego, mieszkań treningowych i wspomaganych w myśl hasła: „Housing first” w celu stworzenia trwałej i bezpiecznej podstawy egzystencji dla osób w kryzysie bezdomności, ubóstwa i wykluczenia społecznego w celu dalszej pracy nad ich przystosowaniem do pełnienia ról społecznych i aktywizacji zawodowej.
11. Organizowanie na poziomie ponadlokalnym systemu zbierania, przechowywania oraz rozdziału żywności dla organizacji pozarządowych i innych podmiotów, realizujących działania na rzecz osób ubogich i zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz imigrantów i uchodźców wojennych.

12. Wykorzystanie przez samorządy w procesach decyzyjnych dotyczących formułowania celów i zadań w zakresie pomocy społecznej, aktualizacjach gminnych i powiatowych strategii rozwoju, przy opracowaniu lokalnych planów deinstytucjonalizacji, ogólnie dostępnych raportów naukowych, opracowań i analiz, a także przykładów najlepszych praktyk w skali województwa i kraju, a także zaplanowanie w budżetach jednostek samorządowych odpowiednich środków finansowych na realizację zadań z tego obszaru.

3. W zakresie kadry pomocy społecznej

W województwie mazowieckim w 2023 r. liczba pracowników ośrodków pomocy społecznej wyniosła 6218, co stanowi ubytek o 5,3% względem roku poprzedniego (porównując do roku 2021 zmiana ta wyniosła -5,6%). Jednocześnie na szczególną uwagę zasługuje wzrost zatrudnienia w kluczowych kategoriach pracowników, którzy dysponują największym doświadczeniem w ramach systemu pomocy społecznej, tj.: starsi specjaliści pracy socjalnej (o 24,9%) i koordynatorzy pracy socjalnej (95%). Rośnie także zainteresowanie zatrudnieniem wśród aspirantów pracy socjalnej (o 25%).

Do czasu wydania ostatecznej wersji dokumentu, GUS nie opublikował danych dotyczących liczby ludności w gminach, więc niemożliwe było sprawdzenie spełnienia ustawowego wymogu dotyczącego zatrudnienia wymaganej liczby pracowników socjalnych.

Spadki w zatrudnieniu obserwowane są w obu regionach Mazowsza. W stosunku do 2022 r. w regionie mazowieckim regionalnym nastąpiło zmniejszenie zatrudnienia w ośrodkach pomocy społecznej o 7,3%, natomiast w przypadku **regionu warszawskiego stołecznego** spadek wyniósł 3%.

W mazowieckich ośrodkach pomocy społecznej, na przestrzeni lat 2017–2023, liczba pracowników socjalnych utrzymywała się na podobnym poziomie. Na koniec grudnia 2023 r. zatrudnionych było **2364 pracowników socjalnych**, co na przestrzeni pięciu lat stanowi niewielkie zmniejszenie się ich liczby o 1,1% (spadek r/r wyniósł 0,5%).

Nieco odmienna tendencja utrzymuje się w regionach województwa mazowieckiego. Na koniec grudnia 2023 r. w regionie **mazowieckim regionalnym** zatrudnionych było 1178 pracowników socjalnych (co stanowi spadek na przestrzeni pięciu lat o 2,3%, natomiast r/r zmiana ta wyniosła -0,2%), zaś w regionie **warszawskim stołecznym** 1186 pracowników socjalnych (co na przestrzeni pięciu lat stanowi symboliczny wzrost o 2 osoby, natomiast r/r zmiana wyniosła -0,7%).

Według stanu na koniec grudnia 2023 r. w **powiatowych centrach pomocy rodzinie** zatrudnionych było w nich 1119 osób (w porównaniu do 2022 r. stan zatrudnienia zmniejszył się o 11,8%).

Podobne tendencje utrzymują się w obu regionach województwa mazowieckiego. Na koniec grudnia 2023 r. w regionie **mazowieckim regionalnym** zatrudnionych było 426 pracowników (co stanowi spadek w stosunku do roku 2022 o 19,5%), zaś w regionie **warszawskim stołecznym** 593 pracowników (co stanowi spadek w stosunku do roku 2022 o 5,3%).

Powiatowe centra pomocy rodzinie w 2023 r. w formularzach oceny wykazały zatrudnienie **115 pracowników socjalnych**. W tej grupie spada zatrudnienie, co wynika ze zmiany zadań przypisanych powiatowym centrach pomocy rodzinie (w stosunku do 2022 r. o 5%).

Jak wynika z analizy formularzy Oceny zasobów pomocy społecznej, współpraca wolontariuszy z ośrodkami pomocy społecznej spada. W 2023 r. z pomocy 2113 osób (spadek r/r o 32,7%) skorzystało 69 jednostek.

Działania rekomendowane do podjęcia przez samorządy:

1. Uzpełnienie zatrudnienia w ośrodkach pomocy społecznej do poziomu wynikającego z ustawy o pomocy społecznej (1 pracownik socjalny na 2000 mieszkańców lub 50 rodzin objętych pracą socjalną) wszędzie tam, gdzie nie jest on jeszcze spełniony. Zarezerwowanie odpowiednich środków finansowych w budżetach gmin i powiatów na dodatkowe zatrudnienie pracowników socjalnych.
2. Przeznaczenie w budżetach gmin i powiatów środków finansowych dla jednostek organizacyjnych pomocy społecznej na środki odpowiadające współczesnym standardom technicznym (komputery, skanery, szerokopasmowe łącza internetowe, tablety z aplikacjami do prowadzenia wywiadów środowiskowych) w celu poprawy warunków pracy i efektywności działań realizowanych przez pracowników pomocy społecznej.
3. Uatrakcyjnienie ofert zatrudnienia w zakresie płacy oraz wyznaczania ścieżki rozwoju kariery zawodowej dla kadr pomocy społecznej, celem zminimalizowania odpływu pracowników przy jednoczesnym zapewnieniu superwizji pracy socjalnej pracownikom już zatrudnionym.
4. Podjęcie działań w samorządach na rzecz podniesienia prestiżu i dalszej profesjonalizacji kadr pomocy społecznej poprzez realizację szkoleń zawodowych pracowników systemu pomocy społecznej oraz organizacji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie na szczeblu gminnym i powiatowym ze szczególnym uwzględnieniem zmian w stanie wiedzy o sposobie przeciwdziałania zagrożeniom (kursy, webinaria, konferencje, warsztaty).
5. Rozwijanie zatrudnienia subsydiowanego i staży oraz idei wolontariatu we współpracy z organizacjami pozarządowymi i centrami wolontariatu w powiatach.
6. Podniesienie bezpieczeństwa wykonywania czynności zawodowych pracowników służb społecznych w bezpośrednim kontakcie z klientami mogącymi tworzyć sytuacje zagrożenia poprzez wypracowanie i wdrożenie procedur bezpieczeństwa, a także szkolenia w zakresie zachowania w sytuacjach kryzysowych i kursy samoobrony.

7. Upowszechnianie i promowanie wykorzystania możliwości technicznych dla organizacji zdalnych usług, wymiany doświadczeń pomiędzy jednostkami, wiedzy w zakresie dobrych praktyk oraz pracy zdalnej wśród pracowników pomocy społecznej.

III. W zakresie wsparcia dziecka i rodziny

1. Usługi pieczy zastępczej

Pieczą zastępczą to forma pomocy rodzinom biologicznym, w których występują różnego rodzaju dysfunkcje i nie ma możliwości zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców. Jest ona uregulowana na mocy ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej¹⁶. Zgodnie z definicją zawartą w art. 2 ww. ustawy system pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań, mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców.

Obowiązek wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz organizacji pieczy zastępczej, w zakresie ustalonym ustawą, spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz na organach administracji rządowej. Pieczę zastępczą jako czasowa forma sprawowania opieki i wychowania dziecka, występuje co do zasady w dwóch formach: rodzinnej i instytucjonalnej. Formami rodzinnej pieczy zastępczej są: rodzina zastępcza i rodzinny dom dziecka. W rodzinach zastępczych umieszcza się dzieci, których rodzice zostali trwale lub czasowo pozbawieni praw rodzicielskich lub gdy władza ta została im ograniczona.

W ramach wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej powiaty województwa mazowieckiego wykazały w 2023 r. funkcjonowanie 4061 **rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka** (w stosunku do roku 2022 nastąpił niewielki wzrost o 0,1%), w których przebywało 6253 dzieci (wzrost o 2,5%). W 79 **rodzinnych domach dziecka** (wzrost o 2,6%) przebywało 610 dzieci (wzrost o 9,1%). W stosunku do 2022 r. zmalała liczba rodzin zastępczych spokrewnionych z dzieckiem (o 1%). Wzrosła liczba rodzin zastępczych niezawodowych (o 1,8%), rodzin zastępczych zawodowych (o 5,6%) i rodzinnych domów dziecka (o 2 placówki).

W regionie **mazowieckim regionalnym** w 2023 r. funkcjonowało 1835 rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka (wzrost o 1,3% w stosunku do roku 2022), w których przebywało 3022 dzieci (wzrost o 4,1%). W 44 rodzinnych domach dziecka (wzrost o 4,8%) przebywało 339 dzieci (wzrost o 10,1%).

¹⁶ Dz.U. z 2024 poz.177

W stosunku do 2022 r. nieznacznie wzrosła liczba rodzin zastępczych spokrewnionych z dzieckiem (o 0,2%), rodzin zastępczych niezawodowych (2,6%), rodzin zastępczych zawodowych (o 8,5%) i rodzinnych domów dziecka (o 2 placówki).

W regionie **warszawskim stołecznym** w 2023 r. funkcjonowało 2226 rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka (spadek o 0,8% w stosunku do roku 2022), w których przebywało 3231 dzieci (wzrost o 1,1%). W 35 rodzinnych domach dziecka (bez zmian) przebywało 271 dzieci (wzrost o 8%). W stosunku do 2022 r. spadła liczba rodzin zastępczych spokrewnionych z dzieckiem (o 1,9%). Nie zmieniła się liczba rodzin zastępczych zawodowych i rodzinnych domów dziecka. Wzrosła natomiast liczba rodzin zastępczych niezawodowych (o 1,2%).

W 2023 r. zmalała zarówno **liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych** w regionie (o 3 do poziomu 140), a także **liczba dzieci** w nich umieszczonych (o 0,2% w stosunku do 2022 r.) i wyniosła w omawianym roku 1710 dzieci. Nadal w 9 powiatach naszego województwa (na 42) nie ma w ogóle placówek opiekuńczo-wychowawczych, wobec czego dzieci kierowane są do placówek w innych powiatach. Sytuacja ta jest szczególnie dotkliwa, gdy na terenie powiatu brakuje także rodzinnych form pieczy zastępczej. Innym problemem jest również umieszczanie dzieci w placówkach ponad limit miejsc, co wpływa na jakość sprawowanej nad nimi opieki.

Według uzyskanych danych, od 2012 r. liczba adopcji krajowych wynosiła średnio 342 rocznie (w 2023 r. osiągnęła 334). Spadek w 2020 r. związany był z ograniczeniami pandemicznymi – zawieszenie szkoleń kandydatów, opóźnienie procedur adopcyjnych spowodowane procedurą sądową. Od 2017 r. znacznie spadła liczba adopcji zagranicznych (średnio do 17 rocznie), do czego przyczyniły się zmiany wytycznych rządu – ostateczną decyzję w zakresie przysposobienia poza granice RP podejmuje organ centralny. Od 2012 r. ich sumaryczna liczba wyniosła 1791. Do adopcji zagranicznej przysposabiane są przede wszystkim dzieci starsze, niepełnosprawne, z dysfunkcjami zdrowotnymi lub w ramach łączenia rodzeństw. Od 2012 do 2023 r. przeprowadzono łącznie 5896 adopcji.

Działania rekomendowane do podjęcia przez samorządy:

1. Dalsze wspieranie rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej przy wykorzystaniu zaangażowania placówek opiekuńczo-wychowawczych i rodzinnych domów dziecka.
2. Zintensyfikowaniu działań promocyjnych w poszukiwaniu nowych kandydatów na rodziny zastępcze przy wykorzystaniu mediów tradycyjnych oraz mediów społecznościowych.
3. Kontynuowanie na terenie województwa mazowieckiego poradnictwa diagnostyczno-konsultacyjnego dla dzieci z zaburzeniami FAS (płodowy zespół alkoholowy) i FASD (spektrum poalkoholowych zaburzeń rozwojowych), rodzin adopcyjnych, rodzin zastępczych oraz usług specjalistycznych dla rodzin z dziećmi.

4. Włączanie organizacji pozarządowych (w formie konkursów) w działania związane z kształtowaniem umiejętności autonomicznego i odpowiedzialnego funkcjonowania w społeczeństwie skierowane do dzieci przygotowujących się do opuszczenia pieczy zastępczej, jak również pełnoletnich wychowanków realizujących już program usamodzielnienia.
5. Rozwój poradnictwa i diagnostyki zdrowia psychicznego skierowanej do rodzin z dziećmi dotkniętymi zaburzeniami odżywiania, depresją, zachowaniami kompulsywnymi oraz suicydalnymi, a także uzależnieniem od nośników audiowizualnych i teleinformatycznych.
6. Włączanie organizacji pozarządowych (w formie konkursów) w działania związane ze wsparciem dziecka i rodziny ze szczególnym uwzględnieniem przeciwdziałania przemocy w rodzinie poprzez stworzenie sieci monitoringu i wczesnego ostrzegania przed przemocą wobec dzieci.
7. Organizowanie na poziomie powiatów interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych oraz regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych dla dzieci z zagrożonych rodzin i środowisk.
8. Rozwój profilaktyki i edukacji społecznej w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, szczególnie wobec narastania najdrastyczniejszych jej form często w wyniku skutków izolacji wywołanej pandemią czy konfliktem zbrojnym w Ukrainie, w tym wsparcie funkcjonowania zespołów interdyscyplinarnych ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
9. Współpraca z organizacjami pozarządowymi w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym. Promowanie prowadzenia świetlic socjoterapeutycznych i środowiskowych, a także klubów młodzieżowych dla dzieci i młodzieży z rodzin dotkniętych problemem uzależnień.

2. Kadra pieczy zastępczej

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wskazuje formy pomocy dziecku i rodzinie, realizowane na różnych poziomach samorządu terytorialnego. W strukturze opieki nad dzieckiem i rodziną na szczeblu gminy funkcjonują: zespoły interdyscyplinarne, placówki wsparcia dziennego, rodziny wspierające oraz asystenci rodziny. Piecza zastępcza na poziomie powiatu jest realizowana przez powiatowe centra pomocy rodzinie i koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej. Na poziomie regionalnym, za proces adopcji odpowiedzialny jest marszałek województwa, realizując zadanie zlecone z zakresu administracji rządowej.

Z informacji przekazanych przez gminy w II półroczu 2023 r. w województwie mazowieckim z pomocy 466 asystentów rodziny korzystało 3661 rodzin. Spadła w stosunku do końca roku 2022 liczba samych asystentów (o 15) oraz liczba rodzin (o 166), które uzyskały wsparcie z ich strony (o 4,7 %). Blisko 7,3% gmin na Mazowszu (23) nie spełnia ustawowego obowiązku zatrudnienia minimum jednego asystenta rodziny.

Podobnie, jak w latach poprzednich, wszystkie 42 powiaty w województwie zatrudniają koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej (łącznie 242, wzrost w stosunku do 2022 r. o 3,4%). Ich rolą jest m.in.: udzielanie wsparcia rodzinom zastępczym oraz przygotowanie planu pomocy dla dzieci.

Działania rekomendowane do podjęcia przez samorządy:

1. Niezwłoczne uzupełnienie zatrudnienia asystentów rodziny do poziomu zgodnego z obowiązkiem ustawowym tzn. minimum jednego asystenta w gminie, w ośrodkach pomocy społecznej oraz koordynatorów pieczy zastępczej w powiatowych centrach pomocy rodzinie województwa mazowieckiego.
2. Zapewnienie w budżetach jednostek samorządowych adekwatnych środków finansowych na wypełnienie zadań ustawowych w zakresie tworzenia asystentury rodzinnej.
3. Propagowanie wśród mieszkańców Mazowsza idei wolontariatu do realizacji zadań w ramach programu asysty rodzinnej i asysty dla osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin, poprzez organizowanie kampanii społecznych.
4. Zorganizowanie przez samorząd województwa specjalistycznych szkoleń oraz superwizji pracy socjalnej dla kadr pomocy i integracji społecznej oraz przedstawicieli organizacji pozarządowych i innych służb działających w zakresie wsparcia dziecka i rodziny, w tym: asystentów rodzin, koordynatorów pieczy zastępczej, kadry ośrodków adopcyjnych, kuratorów, pracowników oświaty, policji oraz sądów rodzinnych przy wykorzystaniu nowoczesnych technik teleinformatycznych, umożliwiających przekazywanie wiedzy w sposób zdalny.
5. W celu zachowania efektywności działań ośrodków adopcyjnych, zapewnienie odpowiedniej wysokości środków finansowych na ich funkcjonowanie z budżetu państwa.

ROZDZIAŁ IV

KARTY REGIONÓW

Makroregion: Mazowsze	57
Region: Warszawski stołeczny.....	59
Region: Mazowiecki regionalny.....	61
Podregion: Ciechanowski	63
Podregion: Ostrołęcki.....	65
Podregion: Płocki.....	67
Podregion: Radomski.....	69
Podregion: Siedlecki	71
Podregion: m. st. Warszawa.....	73
Podregion: Warszawski wschodni.....	75
Podregion: Warszawski zachodni.....	77
Podregion: Żyrardowski.....	79

MAKROREGION: Mazowsze

REGIONY: Mazowiecki regionalny, Warszawski stołeczny

POWIERZCHNIA: 35 559 km²

DANE OGÓLNE	2022	2023
Liczba mieszkańców	5 510 612	5 510 527
Liczba osób, które otrzymały pomoc i wsparcie	277 138	267 447
BEZROBOCIE		
Liczba osób bezrobotnych	116 520	110 526
Liczba osób bezrobotnych powyżej 6 miesięcy	69 157	64 603
EKONOMIA SPOŁECZNA		
Liczba CIS/KIS/ZAZ	15/18/10	17/19/10
Liczba przypadków współpracy z NGO	1 193	1 295
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ		
Liczba osób niepełnosprawnych wg. NSP 2021 (tys.)	674,5	
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności	31 313	30 682
ZABURZENIA PSYCHICZNE		
Liczba osób korzystających z usług specjalistycznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi	1 300	1 251
Środowiskowe domy samopomocy	79	79
Domy pomocy społecznej dla osób psychicznie chorych	26	26
RODZINA I PIECZA ZASTĘPCZA		
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	12 913	12 873
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa	6 304	6 461
Liczba asystentów rodziny	451	466
Liczba rodzin zastępczych	4 055	4 061
Placówki opiekuńczo-wychowawcze	143	140
Mieszkania treningowe i wspomagane	63	64
PRZEMOC		
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie	1 479	1 439
Ośrodki interwencji kryzysowej	16	15

OSOBY STARSZE

Osoby w wieku poprodukcyjnym	1 205 131	1 220 134
Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi	14 144	14 377
Liczba klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów	681	770
Domy pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku	34	35
Domy pomocy społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych	38	39
Dzienne domy pomocy	59	61

ZASOBY I WYDATKI SAMORZĄDÓW

Liczba pracowników socjalnych	2 376	2 364
Liczba mieszkańców przypadająca na 1 pracownika socjalnego zatrudnionego w OPS	2 319	2 331
Wysokość środków niezbędnych na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej w powiecie	1 091 380 880	1 309 287 031
Wysokość środków niezbędnych na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej w gminach	7 505 573 764	3 932 749 129
Wysokość środków na prowadzenie PCPR	79 565 705	88 344 909
Wysokość środków na prowadzenie OPS	553 445 567	639 415 528

	2021	2022
Dochód powiatu	4 781 468 985	5 089 125 477
Dochód gmin	46 881 388 573	47 611 597 880
Dochody na 1 mieszkańca powiatu	1 476	1 712
Dochody na 1 mieszkańca gmin	6 896	7 241
Wydatki na 1 mieszkańca powiatu	1 493	1 766
Wydatki na 1 mieszkańca gmin	6 439	7 410

REGION: Warszawski stołeczny

REGION: Warszawski stołeczny

PODREGIONY: m. st. Warszawa, warszawski wschodni, warszawski zachodni\

POWIERZCHNIA: 6 105 km²

DANE OGÓLNE	2022	2023
Liczba mieszkańców	3 258 883	3 270 733
Liczba osób, które otrzymały pomoc i wsparcie	124 078	125 022
BEZROBOCIE		
Liczba osób bezrobotnych	40 136	37 401
Liczba osób bezrobotnych powyżej 6 miesięcy	22 469	19 713
EKONOMIA SPOŁECZNA		
Liczba CIS/KIS/ZAZ	3/10/4	3/11/4
Liczba przypadków współpracy z NGO	727	773
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ		
Liczba osób niepełnosprawnych wg. NSP 2021 (tys.)		362,0
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności	16 247	15 738
ZABURZENIA PSYCHICZNE		
Liczba osób korzystających z usług specjalistycznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi	683	659
Środowiskowe domy samopomocy	34	34
Domy pomocy społecznej dla osób psychicznie chorych	7	7
RODZINA I PIECZA ZASTĘPCZA		
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	6 533	6 578
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa	1 957	1 991
Liczba asystentów rodziny	178	184
Liczba rodzin zastępczych	2 244	2 226
Placówki opiekuńczo-wychowawcze	84	83
Mieszkania treningowe i wspomagane	25	26

PRZEMOC

Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie	824	779
Ośrodki interwencji kryzysowej	7	6

OSOBY STARSZE

Osoby w wieku poprodukcyjnym	693 435	699 436
Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi	9 459	9 829
Liczba klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów	271	346
Domy pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku	17	17
Domy pomocy społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych	12	12
Dzienne domy pomocy	28	29

ZASOBY I WYDATKI SAMORZĄDÓW

Liczba pracowników socjalnych	1 195	1 186
Liczba mieszkańców przypadająca na 1 pracownika socjalnego zatrudnionego w OPS	2 727	2 758
Wysokość środków niezbędnych na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej w powiecie	646 246 745	785 311 767
Wysokość środków niezbędnych na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej w gminach	3 567 029 775	1 850 552 850
Wysokość środków na prowadzenie PCPR	43 080 800	51 441 081
Wysokość środków na prowadzenie OPS	303 070 783	352 119 241

	2021	2022
Dochód powiatu	1 910 436 495	1 964 134 916
Dochód gmin	31 499 314 393	31 394 272 376
Dochody na 1 mieszkańca powiatu	1 215	1 406
Dochody na 1 mieszkańca gmin	7 664	7 537
Wydatki na 1 mieszkańca powiatu	1 288	1 467
Wydatki na 1 mieszkańca gmin	7 266	7 834

REGION: Mazowiecki regionalny

REGION: Mazowiecki regionalny

PODREGIONY: ciechanowski, ostrołęcki, plocki, radomski, siedlecki, żyrardowski

POWIERZCHNIA: 29 454 km²

DANE OGÓLNE	2022	2023
Liczba mieszkańców	2 251 729	2 239 794
Liczba osób, które otrzymały pomoc i wsparcie	153 060	142 425
BEZROBOCIE		
Liczba osób bezrobotnych	76 384	73 125
Liczba osób bezrobotnych powyżej 6 miesięcy	46 688	44 890
EKONOMIA SPOŁECZNA		
Liczba CIS/KIS/ZAZ	12/8/6	14/8/6
Liczba przypadków współpracy z NGO	466	522
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ		
Liczba osób niepełnosprawnych wg. NSP 2021 (tys.)		312,5
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności	15 066	14 944
ZABURZENIA PSYCHICZNE		
Liczba osób korzystających z usług specjalistycznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi	617	592
Środowiskowe domy samopomocy	45	45
Domy pomocy społecznej dla osób psychicznie chorych	19	19
RODZINA I PIECZA ZASTĘPCZA		
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	6 380	6 295
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa	4 347	4 470
Liczba asystentów rodziny	273	282
Liczba rodzin zastępczych	1 811	1 835
Placówki opiekuńczo-wychowawcze	59	57
Mieszkania treningowe i wspomagane	38	38

PRZEMOC

Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie	655	660
Ośrodki interwencji kryzysowej	9	9

OSOBY STARSZE

Osoby w wieku poprodukcyjnym	511 696	520 698
Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi	4 685	4 548
Liczba klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów	410	424
Domy pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku	17	18
Domy pomocy społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych	26	27
Dzienne domy pomocy	31	32

ZASOBY I WYDATKI SAMORZĄDÓW

Liczba pracowników socjalnych	1 181	1 178
Liczba mieszkańców przypadająca na 1 pracownika socjalnego zatrudnionego w OPS	1 907	1 901
Wysokość środków niezbędnych na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej w powiecie	445 134 135	523 975 264
Wysokość środków niezbędnych na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej w gminach	3 938 543 989	2 082 196 279
Wysokość środków na prowadzenie PCPR	36 484 905	36 903 828
Wysokość środków na prowadzenie OPS	250 374 784	287 296 287

	2021	2022
Dochód powiatu	2 871 032 490	3 124 990 561
Dochód gmin	15 382 074 180	16 217 325 504
Dochody na 1 mieszkańca powiatu	1 560	1 811
Dochody na 1 mieszkańca gmin	6 656	7 148
Wydatki na 1 mieszkańca powiatu	1 558	1 863
Wydatki na 1 mieszkańca gmin	6 180	7 278

PODREGION: Ciechanowski

REGION: Mazowiecki regionalny

POWIATY: ciechanowski, mławski, płoński, pułtuski, żuromiński

POWIERZCHNIA: 5 256 km²

DANE OGÓLNE	2022	2023
Liczba mieszkańców	325 974	324 044
Liczba osób, które otrzymały pomoc i wsparcie	35 666	30 995
BEZROBOCIE		
Liczba osób bezrobotnych	12 203	11 576
Liczba osób bezrobotnych powyżej 6 miesięcy	7 777	7 114
EKONOMIA SPOŁECZNA		
Liczba CIS/KIS/ZAZ	0/1/0	0/2/0
Liczba przypadków współpracy z NGO	72	69
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ		
Liczba osób niepełnosprawnych wg. NSP 2021 (tys.)		45,1
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności	1 851	1 952
ZABURZENIA PSYCHICZNE		
Liczba osób korzystających z usług specjalistycznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi	58	52
Środowiskowe domy samopomocy	8	8
Domy pomocy społecznej dla osób psychicznie chorych	5	5
RODZINA I PIECZA ZASTĘPCZA		
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	964	999
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa	767	806
Liczba asystentów rodziny	46	46
Liczba rodzin zastępczych	299	312
Placówki opiekuńczo-wychowawcze	8	8
Mieszkania treningowe i wspomagane	0	0

PRZEMOC

Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie	327	323
Ośrodki interwencji kryzysowej	1	1

OSOBY STARSZE

Osoby w wieku poprodukcyjnym	73 619	75 085
Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi	745	768
Liczba klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów	83	87
Domy pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku	1	1
Domy pomocy społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych	2	2
Dzienne domy pomocy	4	4

ZASOBY I WYDATKI SAMORZĄDÓW

Liczba pracowników socjalnych	178	180
Liczba mieszkańców przypadająca na 1 pracownika socjalnego zatrudnionego w OPS	1 831	1 800
Wysokość środków niezbędnych na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej w powiecie	84 522 894	107 122 966
Wysokość środków niezbędnych na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej w gminach	571 396 334	293 735 883
Wysokość środków na prowadzenie PCPR	5 109 550	5 631 322
Wysokość środków na prowadzenie OPS	38 734 422	44 662 836

	2021	2022
Dochód powiatu	554 533 585	609 837 545
Dochód gmin	2 134 815 508	2 303 845 852
Dochody na 1 mieszkańca powiatu	1 597	1 935
Dochody na 1 mieszkańca gmin	6 444	7 065
Wydatki na 1 mieszkańca powiatu	1 660	2 017
Wydatki na 1 mieszkańca gmin	5 985	6 978

PODREGION: Ostrołęcki

REGION: Mazowiecki regionalny

POWIATY: makowski, ostrołęcki, ostrowski, przasnyski, wyszkowski, m. Ostrołęka

POWIERZCHNIA: 6 505 km²

DANE OGÓLNE	2022	2023
Liczba mieszkańców	370 175	368 349
Liczba osób, które otrzymały pomoc i wsparcie	22 017	23 789
BEZROBOCIE		
Liczba osób bezrobotnych	12 256	12 139
Liczba osób bezrobotnych powyżej 6 miesięcy	7 342	7 425
EKONOMIA SPOŁECZNA		
Liczba CIS/KIS/ZAZ	1/3/0	1/3/0
Liczba przypadków współpracy z NGO	141	146
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ		
Liczba osób niepełnosprawnych wg. NSP 2021 (tys.)		50,6
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności	3 056	3 033
ZABURZENIA PSYCHICZNE		
Liczba osób korzystających z usług specjalistycznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi	130	122
Środowiskowe domy samopomocy	10	10
Domy pomocy społecznej dla osób psychicznie chorych	1	1
RODZINA I PIECZA ZASTĘPCZA		
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	1 334	1 379
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa	1 043	1 070
Liczba asystentów rodziny	51	52
Liczba rodzin zastępczych	294	293
Placówki opiekuńczo-wychowawcze	6	6
Mieszkania treningowe i wspomagane	4	4

PRZEMOC

Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie	77	77
Ośrodki interwencji kryzysowej	2	2

OSOBY STARSZE

Osoby w wieku poprodukcyjnym	80 084	81 748
Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi	920	816
Liczba klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów	67	67
Domy pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku	5	5
Domy pomocy społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych	7	7
Dzienne domy pomocy	8	8

ZASOBY I WYDATKI SAMORZĄDÓW

Liczba pracowników socjalnych	209	212
Liczba mieszkańców przypadająca na 1 pracownika socjalnego zatrudnionego w OPS	1 771	1 737
Wysokość środków niezbędnych na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej w powiecie	63 057 867	72 029 949
Wysokość środków niezbędnych na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej w gminach	663 682 770	358 230 635
Wysokość środków na prowadzenie PCPR	5 659 036	6 645 924
Wysokość środków na prowadzenie OPS	39 404 973	45 349 709

	2021	2022
Dochód powiatu	511 616 703	558 069 699
Dochód gmin	2 486 912 138	2 600 172 720
Dochody na 1 mieszkańca powiatu	1 558	1 807
Dochody na 1 mieszkańca gmin	6 774	7 203
Wydatki na 1 mieszkańca powiatu	1 496	1 880
Wydatki na 1 mieszkańca gmin	6 272	7 292

PODREGION: Płocki

REGION: Mazowiecki regionalny

POWIATY: gostyniński, płocki, sierpecki, m. Płock

POWIERZCHNIA: 3 352 km²

DANE OGÓLNE	2022	2023
Liczba mieszkańców	313 490	311 218
Liczba osób, które otrzymały pomoc i wsparcie	29 956	28 070
BEZROBOCIE		
Liczba osób bezrobotnych	10 790	10 016
Liczba osób bezrobotnych powyżej 6 miesięcy	6 733	6 247
EKONOMIA SPOŁECZNA		
Liczba CIS/KIS/ZAZ	6/2/3	7/1/3
Liczba przypadków współpracy z NGO	48	52
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ		
Liczba osób niepełnosprawnych wg. NSP 2021 (tys.)		44,3
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności	2 026	1 937
ZABURZENIA PSYCHICZNE		
Liczba osób korzystających z usług specjalistycznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi	122	126
Środowiskowe domy samopomocy	6	6
Domy pomocy społecznej dla osób psychicznie chorych	4	4
RODZINA I PIECZA ZASTĘPCZA		
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	949	897
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa	311	324
Liczba asystentów rodziny	39	40
Liczba rodzin zastępczych	255	264
Placówki opiekuńczo-wychowawcze	9	9
Mieszkania treningowe i wspomagane	30	30

PRZEMOC

Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie	26	52
Ośrodki interwencji kryzysowej	2	2

OSOBY STARSZE

Osoby w wieku poprodukcyjnym	73 192	74 247
Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi	919	897
Liczba klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów	37	39
Domy pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku	3	3
Domy pomocy społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych	3	3
Dzienne domy pomocy	6	6

ZASOBY I WYDATKI SAMORZĄDÓW

Liczba pracowników socjalnych	180	179
Liczba mieszkańców przypadająca na 1 pracownika socjalnego zatrudnionego w OPS	1 742	1 739
Wysokość środków niezbędnych na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej w powiecie	95 648 620	106 487 624
Wysokość środków niezbędnych na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej w gminach	528 793 067	280 066 821
Wysokość środków na prowadzenie PCPR	11 765 202	8 027 070
Wysokość środków na prowadzenie OPS	39 724 730	45 156 947

	2021	2022
Dochód powiatu	296 075 936	322 099 478
Dochód gmin	2 427 552 454	2 569 934 622
Dochody na 1 mieszkańca powiatu	1 556	1 707
Dochody na 1 mieszkańca gmin	7 171	7 618
Wydatki na 1 mieszkańca powiatu	1 535	1 701
Wydatki na 1 mieszkańca gmin	6 669	7 687

PODREGION: Radomski

REGION: Mazowiecki regionalny

POWIATY: białobrzegi, kozienicki, lipski, przysuski, radomski, szydłowiecki, zwoleński,
m. Radom

POWIERZCHNIA: 5 763 km²

DANE OGÓLNE	2022	2023
Liczba mieszkańców	582 383	578 979
Liczba osób, które otrzymały pomoc i wsparcie	29 097	24 336
BEZROBOCIE		
Liczba osób bezrobotnych	27 267	26 596
Liczba osób bezrobotnych powyżej 6 miesięcy	16 726	16 725
EKONOMIA SPOŁECZNA		
Liczba CIS/KIS/ZAZ	4/2/2	5/2/2
Liczba przypadków współpracy z NGO	76	115
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ		
Liczba osób niepełnosprawnych wg. NSP 2021 (tys.)	82,0	
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności	4 421	4 409
ZABURZENIA PSYCHICZNE		
Liczba osób korzystających z usług specjalistycznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi	47	48
Środowiskowe domy samopomocy	12	12
Domy pomocy społecznej dla osób psychicznie chorych	6	6
RODZINA I PIECZA ZASTĘPCZA		
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	1 322	1 236
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa	994	935
Liczba asystentów rodziny	59	61
Liczba rodzin zastępczych	422	427
Placówki opiekuńczo-wychowawcze	10	9
Mieszkania treningowe i wspomagane	4	4

PRZEMOC

Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie	145	99
Ośrodki interwencji kryzysowej	2	2

OSOBY STARSZE

Osoby w wieku poprodukcyjnym	136 361	138 688
Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi	894	879
Liczba klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów	103	116
Domy pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku	3	4
Domy pomocy społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych	7	8
Dzienne domy pomocy	8	9

ZASOBY I WYDATKI SAMORZĄDÓW

Liczba pracowników socjalnych	314	311
Liczba mieszkańców przypadająca na 1 pracownika socjalnego zatrudnionego w OPS	1 855	1 862
Wysokość środków niezbędnych na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej w powiecie	100 372 637	122 495 365
Wysokość środków niezbędnych na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej w gminach	1 040 476 312	592 152 296
Wysokość środków na prowadzenie PCPR	6 381 774	7 862 092
Wysokość środków na prowadzenie OPS	69 434 967	79 516 528

	2021	2022
Dochód powiatu	624 069 707	673 178 270
Dochód gmin	3 886 066 602	4 025 500 623
Dochody na 1 mieszkańca powiatu	1 646	1 897
Dochody na 1 mieszkańca gmin	6 421	6 916
Wydatki na 1 mieszkańca powiatu	1 632	1 920
Wydatki na 1 mieszkańca gmin	5 942	7 052

PODREGION: Siedlecki

REGION: Mazowiecki regionalny

POWIATY: garwoliński, łosicki, siedlecki, sokołowski, węgrowski i m. Siedlce

POWIERZCHNIA: 6 043 km²

DANE OGÓLNE	2022	2023
Liczba mieszkańców	403 565	401 848
Liczba osób, które otrzymały pomoc i wsparcie	23 840	22 085
BEZROBOCIE		
Liczba osób bezrobotnych	9 586	8 661
Liczba osób bezrobotnych powyżej 6 miesięcy	5 771	5 136
EKONOMIA SPOŁECZNA		
Liczba CIS/KIS/ZAZ	1/0/1	1/0/1
Liczba przypadków współpracy z NGO	89	78
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ		
Liczba osób niepełnosprawnych wg. NSP 2021 (tys.)		55,8
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności	2 302	2 337
ZABURZENIA PSYCHICZNE		
Liczba osób korzystających z usług specjalistycznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi	207	199
Środowiskowe domy samopomocy	6	6
Domy pomocy społecznej dla osób psychicznie chorych	1	1
RODZINA I PIECZA ZASTĘPCZA		
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	991	1 044
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa	963	1 048
Liczba asystentów rodziny	49	50
Liczba rodzin zastępczych	293	298
Placówki opiekuńczo-wychowawcze	23	22
Mieszkania treningowe i wspomagane	0	0

PRZEMOC

Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie	59	81
Ośrodki interwencji kryzysowej	2	2

OSOBY STARSZE

Osoby w wieku poprodukcyjnym	89 760	91 325
Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi	728	749
Liczba klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów	73	69
Domy pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku	3	3
Domy pomocy społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych	3	3
Dzienne domy pomocy	4	4

ZASOBY I WYDATKI SAMORZĄDÓW

Liczba pracowników socjalnych	191	186
Liczba mieszkańców przypadająca na 1 pracownika socjalnego zatrudnionego w OPS	2 113	2 160
Wysokość środków niezbędnych na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej w powiecie	38 396 992	40 557 451
Wysokość środków niezbędnych na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej w gminach	716 181 777	339 974 205
Wysokość środków na prowadzenie PCPR	3 562 082	3 990 535
Wysokość środków na prowadzenie OPS	37 029 147	42 709 907

	2021	2022
Dochód powiatu	478 281 536	558 768 491
Dochód gmin	2 741 790 293	2 920 530 942
Dochody na 1 mieszkańca powiatu	1 518	1 779
Dochody na 1 mieszkańca gmin	6 684	7 218
Wydatki na 1 mieszkańca powiatu	1 473	1 859
Wydatki na 1 mieszkańca gmin	6 206	7 445

PODREGION: m. st. Warszawa

REGION: Warszawski stołeczny

POWIATY: m. st. Warszawa

POWIERZCHNIA: 517 km²

DANE OGÓLNE	2022	2023
Liczba mieszkańców	1 861 975	1 861 599
Liczba osób, które otrzymały pomoc i wsparcie	58 366	53 532
BEZROBOCIE		
Liczba osób bezrobotnych	20 172	18 188
Liczba osób bezrobotnych powyżej 6 miesięcy	11 070	8 990
EKONOMIA SPOŁECZNA		
Liczba CIS/KIS/ZAZ	0/3/1	1/3/1
Liczba przypadków współpracy z NGO	427	473
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ		
Liczba osób niepełnosprawnych wg. NSP 2021 (tys.)		209,0
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności	9 721	9 457
ZABURZENIA PSYCHICZNE		
Liczba osób korzystających z usług specjalistycznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi	507	503
Środowiskowe domy samopomocy	15	15
Domy pomocy społecznej dla osób psychicznie chorych	1	1
RODZINA I PIECZA ZASTĘPCZA		
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	3 831	3 788
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa	902	957
Liczba asystentów rodziny	78	81
Liczba rodzin zastępczych	1 068	1 046
Placówki opiekuńczo-wychowawcze	56	55
Mieszkania treningowe i wspomagane	7	7

PRZEMOC

Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie	505	528
Ośrodki interwencji kryzysowej	2	1

OSOBY STARSZE

Osoby w wieku poprodukcyjnym	417 424	417 817
Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi	6 825	7 081
Liczba klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów	102	168
Domy pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku	7	7
Domy pomocy społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych	7	7
Dzienne domy pomocy	16	16

ZASOBY I WYDATKI SAMORZĄDÓW

Liczba pracowników socjalnych	717	707
Liczba mieszkańców przypadająca na 1 pracownika socjalnego zatrudnionego w OPS	2 597	2 633
Wysokość środków niezbędnych na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej w powiecie	368 801 080	447 000 991
Wysokość środków niezbędnych na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej w gminach	1 698 183 479	958 181 736
Wysokość środków na prowadzenie PCPR	23 625 755	27 420 080
Wysokość środków na prowadzenie OPS	177 015 278	207 523 845

	2021	2022
Dochód gminy	21 594 782 591	21 653 151 357
Dochody na 1 mieszkańca gminy	11 609	11 627
Wydatki na 1 mieszkańca gminy	10 905	11 360

PODREGION: Warszawski wschodni

REGION: Warszawski stołeczny

POWIATY: legionowski, miński, otwocki, wołomiński

POWIERZCHNIA: 3 125 km²

DANE OGÓLNE	2022	2023
Liczba mieszkańców	689 372	693 885
Liczba osób, które otrzymały pomoc i wsparcie	36 772	41 510
BEZROBOCIE		
Liczba osób bezrobotnych	11 425	10 784
Liczba osób bezrobotnych powyżej 6 miesięcy	6 747	6 159
EKONOMIA SPOŁECZNA		
Liczba CIS/KIS/ZAZ	3/6/2	2/6/2
Liczba przypadków współpracy z NGO	149	149
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ		
Liczba osób niepełnosprawnych wg. NSP 2021 (tys.)		75,6
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności	3 570	3 405
ZABURZENIA PSYCHICZNE		
Liczba osób korzystających z usług specjalistycznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi	73	65
Środowiskowe domy samopomocy	12	12
Domy pomocy społecznej dla osób psychicznie chorych	2	2
RODZINA I PIECZA ZASTĘPCZA		
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	1 326	1 327
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa	623	598
Liczba asystentów rodziny	55	59
Liczba rodzin zastępczych	554	569
Placówki opiekuńczo-wychowawcze	15	15
Mieszkania treningowe i wspomagane	8	8

PRZEMOC

Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie	235	176
Ośrodki interwencji kryzysowej	3	3

OSOBY STARSZE

Osoby w wieku poprodukcyjnym	133 526	136 217
Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi	1 167	1 216
Liczba klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów	79	84
Domy pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku	5	5
Domy pomocy społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych	4	4
Dzienne domy pomocy	5	6

ZASOBY I WYDATKI SAMORZĄDÓW

Liczba pracowników socjalnych	245	244
Liczba mieszkańców przypadająca na 1 pracownika socjalnego zatrudnionego w OPS	2 814	2 844
Wysokość środków niezbędnych na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej w powiecie	117 386 838	141 935 396
Wysokość środków niezbędnych na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej w gminach	954 775 723	438 006 208
Wysokość środków na prowadzenie PCPR	8 210 556	9 818 918
Wysokość środków na prowadzenie OPS	55 092 540	63 612 378

	2021	2022
Dochód powiatu	860 346 452	878 012 066
Dochód gmin	4 562 296 173	4 421 372 353
Dochody na 1 mieszkańca powiatu	1 157	1 296
Dochody na 1 mieszkańca gmin	6 734	6 511
Wydatki na 1 mieszkańca powiatu	1 216	1 367
Wydatki na 1 mieszkańca gmin	6 328	6 899

PODREGION: Warszawski zachodni

REGION: Warszawski stołeczny

POWIATY: grodziski, nowodworski, piaseczyński, pruszkowski, warszawski zachodni

POWIERZCHNIA: 2 463 km²

DANE OGÓLNE	2022	2023
Liczba mieszkańców	707 536	715 249
Liczba osób, które otrzymały pomoc i wsparcie	28 940	29 980
BEZROBOCIE		
Liczba osób bezrobotnych	8 539	8 429
Liczba osób bezrobotnych powyżej 6 miesięcy	4 652	4 564
EKONOMIA SPOŁECZNA		
Liczba CIS/KIS/ZAZ	0/1/1	0/2/1
Liczba przypadków współpracy z NGO	151	151
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ		
Liczba osób niepełnosprawnych wg. NSP 2021 (tys.)	77,4	
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności	2 956	2 876
ZABURZENIA PSYCHICZNE		
Liczba osób korzystających z usług specjalistycznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi	103	91
Środowiskowe domy samopomocy	7	7
Domy pomocy społecznej dla osób psychicznie chorych	4	4
RODZINA I PIECZA ZASTĘPCZA		
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	1 376	1 463
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa	432	436
Liczba asystentów rodziny	45	44
Liczba rodzin zastępczych	622	611
Placówki opiekuńczo-wychowawcze	13	13
Mieszkania treningowe i wspomagane	10	11

PRZEMOC

Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie	84	75
Ośrodki interwencji kryzysowej	2	2

OSOBY STARSZE

Osoby w wieku poprodukcyjnym	142 485	145 402
Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi	1 467	1 532
Liczba klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów	90	94
Domy pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku	5	5
Domy pomocy społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych	1	1
Dzienne domy pomocy	7	7

ZASOBY I WYDATKI SAMORZĄDÓW

Liczba pracowników socjalnych	233	235
Liczba mieszkańców przypadająca na 1 pracownika socjalnego zatrudnionego w OPS	3 037	3 044
Wysokość środków niezbędnych na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej w powiecie	160 058 827	196 375 380
Wysokość środków niezbędnych na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej w gminach	914 070 573	454 364 906
Wysokość środków na prowadzenie PCPR	11 244 489	14 202 083
Wysokość środków na prowadzenie OPS	70 962 965	80 983 018

	2021	2022
Dochód powiatu	1 050 090 043	1 086 122 850
Dochód gmin	5 342 235 628	5 319 748 666
Dochody na 1 mieszkańca powiatu	1 261	1 494
Dochody na 1 mieszkańca gmin	7 619	7 539
Wydatki na 1 mieszkańca powiatu	1 346	1 547
Wydatki na 1 mieszkańca gmin	7 290	7 877

PODREGION: Żyrardowski

REGION: Mazowiecki regionalny

POWIATY: grójecki, sochaczewski, żyrardowski

POWIERZCHNIA: 2 535 km²

DANE OGÓLNE	2022	2023
Liczba mieszkańców	256 142	255 356
Liczba osób, które otrzymały pomoc i wsparcie	12 484	13 150
BEZROBOCIE		
Liczba osób bezrobotnych	4 282	4 137
Liczba osób bezrobotnych powyżej 6 miesięcy	2 339	2 243
EKONOMIA SPOŁECZNA		
Liczba CIS/KIS/ZAZ	0/0/0	0/0/0
Liczba przypadków współpracy z NGO	40	62
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ		
Liczba osób niepełnosprawnych wg. NSP 2021 (tys.)		34,7
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności	1 410	1 276
ZABURZENIA PSYCHICZNE		
Liczba osób korzystających z usług specjalistycznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi	53	45
Środowiskowe domy samopomocy	3	3
Domy pomocy społecznej dla osób psychicznie chorych	2	2
RODZINA I PIECZA ZASTĘPCZA		
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	820	740
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa	269	287
Liczba asystentów rodziny	29	33
Liczba rodzin zastępczych	248	241
Placówki opiekuńczo-wychowawcze	3	3
Mieszkania treningowe i wspomagane	0	0

PRZEMOC

Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie	21	28
Ośrodki interwencji kryzysowej	0	0

OSOBY STARSZE

Osoby w wieku poprodukcyjnym	58 680	59 605
Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi	479	439
Liczba klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów	47	46
Domy pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku	2	2
Domy pomocy społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych	4	4
Dzienne domy pomocy	1	1

ZASOBY I WYDATKI SAMORZĄDÓW

Liczba pracowników socjalnych	109	110
Liczba mieszkańców przypadająca na 1 pracownika socjalnego zatrudnionego w OPS	2 350	2 321
Wysokość środków niezbędnych na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej w powiecie	63 135 125	75 281 909
Wysokość środków niezbędnych na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej w gminach	418 013 729	218 036 439
Wysokość środków na prowadzenie PCPR	4 007 261	4 746 885
Wysokość środków na prowadzenie OPS	26 046 545	29 900 360

	2021	2022
Dochód powiatu	406 455 023	403 037 078
Dochód gmin	1 704 937 184	1 797 340 745
Dochody na 1 mieszkańca powiatu	1 375	1 565
Dochody na 1 mieszkańca gmin	6 653	7 033
Wydatki na 1 mieszkańca powiatu	1 487	1 611
Wydatki na 1 mieszkańca gmin	6 252	7 469